Salve

ROČNÍK VII.
1997
ČÍSLO 1
25 Kč

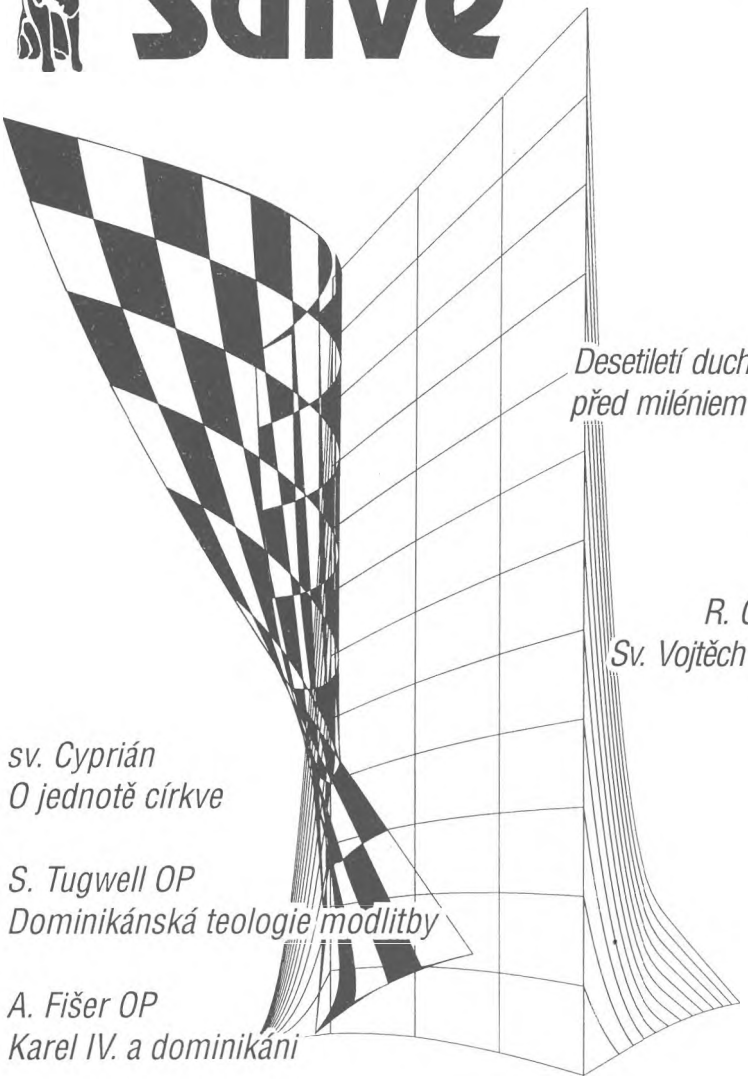

P. Piťha
Desetiletí duchovní obnovy před miléniem sv. Vojtěcha

D. Duka OP
Desetiletí

R. Černušák OP
Sv. Vojtěch a jeho doba

sv. Cyprián
O jednotě církve

S. Tugwell OP
Dominikánská teologie modlitby

A. Fišer OP
Karel IV. a dominikáni

REVUE PRO TEOLOGII A DUCHOVNÍ ŽIVOT

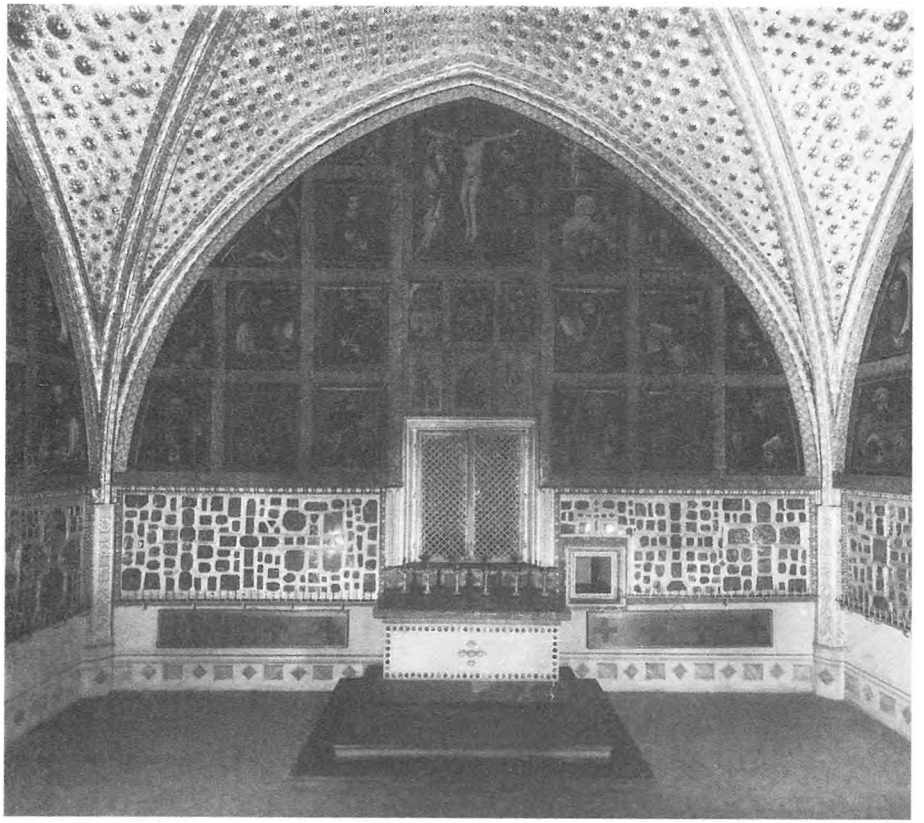

Kaple Umučení Páně a jeho znamení - presbytář: oltářní stěna
(k článku Karel IV. a dominikáni)

Editorial

Tímto rokem vstupuje Salve do sedmého ročníku jako revue pro teologii a duchovní život. Chce zůstat věrno svému plánu a přiblížit vám Boha a život Boha v nás, Boha, který nás stvořil, který vstoupil do našeho života v Ježíši Kristu. Věrni předchozím letům, chceme i v tomto roce věnovat pozornost Desetiletí a sledovat téma přípravy na rok 2000. První číslo letošního ročníku uvádí text kardinála Berana, který před padesáti lety slavil jubilejní svatovojtěšský rok s českou církví. Jeho text není jen vzpomínkou, ale výzvou, možná i napomenutím.

Článek dr. Petra Piťhy věnovaný Desetiletí a jeho bilanci vychází z pera toho, který je nanejvýše povolán, aby nám přiblížil program i plány, s kterými vstoupila církev do života se snahou o obnovu před deseti lety.

P. Dominik Duka si všímá přijetí Desetiletí ze strany církve a chce ukázat, že mnohé z programu Desetiletí, přes nános času a bouřlivý průnik nových událostí, nezůstalo ležet ladem.

Fra Radim Černušák nám přibližuje postavu patrona letošního závěrečného roku Desetiletí sv. Vojtěcha.

Text sv. Cypriána o jednotě církve, který k vydání připravila sestra Edita Mendelová, nám připomíná potřebu vnitřní jednoty církve, bez které je církev ohrožena tím, že sklouzne do uniformity nebo se stane bleším trhem roztodivných „pluralit".

V bloku spirituality předkládá v českém textu sestra Terezie Eisnerová druhou část úvahy dominikánského teologa S. Tugwella.

Poslední článek spojuje spiritualitu s dějinami. Je to výňatek z knihy fra Angelika Františka Fišera OP, kterou připravili do tisku jeho přátelé a vydalo Karmelitánské nakladatelství. Kratší úryvek z rukopisu publikoval již v našem časopise dr. Rádl. Dvě ilustrace z Karlštejnské kaple na obálce Salve chtějí umožnit čtenáři orientaci při četbě textu fra Angelika Fišera.

Závěr patří knihovně, která je výzvou pro naše čtenáře, aby prohlubovali svůj teologický a duchovní obzor a měli odvahu hledat i v zahraniční literatuře. Krátké recenze se snaží zdůraznit to pozitivní ve vydávané náboženské literatuře, případně upozornit i na určitá úskalí, s kterými musí čtenář počítat.

Přeji všem čtenářům jménem rozšířené a nově zformované redakce duchovní zážitek z posledního roku desetiletí a rovněž tak i prosím o další spolupráci, případně ohlasy.

P. Dominik Duka OP

Svatý Vojtěchu, jsi naším vzorem, buď nám pomocníkem, abychom se řídili podle tvého vzoru!

Josef Beran

Kardinál Josef Beran, nar. 29. 12. 1888 v Plzni, zemřel 17. 5. 1969, působil jako profesor Teologické fakulty Karlovy univerzity. V roce 1932 byl rektorem pražského semináře. Druhou světovou válku v letech 1942 – 1945 strávil v koncentračním táboře v Dachau. Pražským arcibiskupem byl v letech 1946 – 1969. Do třetího řádu sv. Dominika byl přijat generálem řádu bl. Hyacintem Cormierem. Jeho postoj proti komunistické diktatuře navrátil církvi v naší vlasti ve 20. stol. roli svědomí, ale můžeme tvrdit, že jeho postoj byl výzvou k církvi v celé střední a východní Evropě.

Jsem vděčný, nesmírně vděčný Pánu Bohu za to, že začínám svou činnost arcipastýře v jubilejním svatovojtěšském roce. Jsem vděčný proto, že pražský arcibiskupský stolec je po sv. Vojtěchu nazván, jsem vděčný za to, že počáteční činnost bude jistě provázena přímluvou světce jehož jubileum oslavujeme, a jsem vděčný i proto, že celý rok nám tím živěji bude stále připomínat světlý vzor biskupa – světce – mučedníka. Svatovojtěšské oslavy by neměly význam, kdyby jejich průběh nepřispěl k mravnímu obrození našeho národa, nesplnily by svůj úkol, kdybychom se také my, kněží, sami neobnovili v apoštolské horlivosti podle jeho vzoru.

Je nám všem jasné, že sv. Vojtěch, jenž se zprvu sám musel povahově propracovávat, nám zanechal v přemnohém svým životem i působením zářný příklad k následování.

Zdůraznil bych jeho živelnou snahu i při vystupňované zevní činnosti nezapomenout na vnitřní duchovní život, který tím více potřebuje, aby byl doplňován, čím více z nashromážděného fondu rozdáváme.

Jak příkladná byla jeho poslušnost a naprostá podřízenost papežům, kteří o jeho životě a způsobu života rozhodovali!

Jak neúnavná vytrvalost v práci na vybudování kostelů a obsazování duchovních správ! Sám ze svého majetku přispíval na tyto potřeby a neostýchal se sám účinně se zúčastňovat všech potřebných prací k vytvoření organizované péče o náboženský život ve své rozsáhlé diecézi. Pochopíme, co to znamenalo ve Vojtěchově době, když si uvědomíme,

že teprve Arnoštu z Pardubic se podařilo provést úplnou organizaci duchovní správy v Čechách.

A jako v celku, i v jednotlivostech si lze vybrat ze života sv. Vojtěcha, tolik bohatého činností, mnohé poučení i povzbuzení.

Nač bych chtěl dnes zvláště upozornit?

Sv. Vojtěch byl umučen. Milost stát se mučedníkem pro víru je velká milost, jíž není každý z nás hoden, ale mučednictví sv. Vojtěcha nespočívalo jen v úkladném usmrcení.

Náš Mistr a Pán nesmírně trpěl v hrůzných hodinách od Zeleného čtvrtku do tří hodin Velkého pátku, ale nenápadné a jedině Otci známé bylo jeho téměř stálé utrpení, jež Srdce prožívalo, poněvadž pro svou božskou vševědoucnost měl ustavičně před duchovníma očima nepochopení vlastních učedníků, ba i apoštolů, a poměrně, úměrně ke všemu, co lidstvu obětoval, nepatrný výsledek své nekonečně cenné oběti.

A podobně i sv. Vojtěch, osobnost hluboce vnímavá a do krajnosti obětavá. Trpěl, musel trpět, když viděl a denně se přesvědčoval, že není chápán, že jeho snahy jsou zkresleně vykládány a že jeho práce a jeho úsilí nenese ovoce. Podobné vědomí je strašnou mukou pro každou ideálně apoštolskou duši, a čím hlubší či vyšší je idealismus, tím hlubší a zžíravější jsou i její muka.

Na to chci zvlášť upozornit.

I náš apoštolát, právě proto, že musí být ideální, musí zároveň počítat s nepochopením a poměrně malým výsledkem.

Kolik snaživých idealistů kapitulovalo hned na začátku činnosti před touto překážkou, již jako první do cesty všemu snažení postaví ďábel? Vyprosme si od sv. Vojtěcha vytrvalost a k této vytrvalosti potřebnou důvěru! Ani v tom nemůže být učedník nad svého mistra. I v tom musíme následovat svého Pána. Kráčejme v těchto Mistrových šlépějích po těchto Vojtěchových stopách! Nepracujeme pro pouhých několik let svého života. I kdyby jiní jednou sklízeli ovoce našich obětí a naší práce, naše zásluha nebude z knihy života zahlazena. Zdolání prvních barikád, satanem vybudovaných, umožní vítězný pochod Kristových bojovníků.

Ať i to je požehnaným výsledkem letošních jubilejních svatovojtěšských oslav.

Dobrý pastýř, týdeník katolického kněžstva III/16 z 20. 4. 1947

Desetiletí duchovní obnovy národa před miléniem mučednické smrti sv. Vojtěcha (1988 – 1997)

(Kající zamyšlení)

Petr Piťha

Dr. Petr Piťha se narodil 26. 3. 1938 v Praze. Pracoval v týmu matematické lingvistiky na Karlově univerzitě, dále jako docent Filosofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a profesor kulturních dějin na Pedagogické fakultě UK v Praze. V letech 1992 – 1994 byl ministrem školství. Na kněze byl vysvěcen v Holandsku.

V chaotickém spádu všelikých událostí se přiblížil závěr Desetiletí duchovní obnovy národa spjatý s oslavou milénia mučednické smrti sv. Vojtěcha. Je vlastně nemožné vyslovit se k těmto deseti létům, neboť šlo o dobu tak překotnou, že ji žádný přímý účastník nemůže celostně uvidět. Snad s odstupem, který potřebuje historik, a s širokým výzkumem, jaký může nabídnout moderní sociolog, bude možné podat takový obraz. I ten bude ovšem posunut od originálu chodu dějin a jednotlivých životů. Bude nutně zobecňovat, bude studované době dodávat interpretace založené na důsledcích, které se projevily později, nebude mít onen živý, reaktivní cit, kterým jsme naplněni my jako přímí účastníci popisovaných dějů. V danou chvíli je navíc jasné, že vůbec nikdo nemá dostatečné informace o průběhu Desetiletí a bez výjimky každý, kdo o něm bude mluvit, bude nejen ovlivněn částečností svých informací, ale také bude propadat do svých osobních pocitů. Ne nadarmo jsem užil podtitul *kající zamyšlení*. Chci jím zcela jasně dát najevo i subjektivitu pohledu i vnitřní pocit pisatele. V tomto článku vůbec nejde o analýzu stavu předchozího a současného, ale o svědectví a vyznání, děkování a obavy jednoho člověka, který mezi deseti miliony dalších prošel dobou, které říkáme Desetiletí duchovní obnovy národa.

Dvě skutečnosti se mi zdají dost jasné, alespoň teoreticky. Prvá je, přestože není možné podat deskriptivně a analyticky obstojný obraz, jak výše uvedeno, je možné jako vždy a všude uvidět jakési zásadní rysy. Ty nám mohou pomoci k orientaci a tím i k nějakému pevnějšímu názoru. Druhou je, že bychom v úvaze o duchovním desetiletí neměli propadnout podstatnému rysu světského vidění světa, totiž výkaznictví výkonů, ale zajímat se o znamení času. Tím neříkám, že máme velké výkony, odvážné činy a různá dílčí vítězství odstrčit v nějaké pohrdavě nadnesené a běžnému životu nadřazené abstraktní duchovnosti. Žádná taková duchovnost neexistuje. Duchovní

je v lidských životech vždy dimenzí konkrétního a tělesného a jedině díky tomu můžeme znamení času vůbec uvidět.

K vytvoření názoru a k pochopení, proč je můj závěrečný, výsledný pocit z Desetiletí povýtce kající, je třeba vyzvednout počáteční úmysl tohoto jistě velkoryse pojatého počinu. S myšlenkou Desetiletí přišel Dr. Tomáš Halík. (Nemohu vyloučit, že jsem byl prvým, za kým s ještě nehotovou myšlenkou zašel.)

Společenský kontakt tvořila vzrůstající únava a depresivita, která se mísila s rovněž vzrůstajícím přesvědčením, že musí dojít k nějakému zlomu. Míra lži, v níž společnost žila, se začala projevovat v oblasti hospodářské příliš zřetelně a politická moc se kyvadlovitě stále více rozhoupávala mezi dvěma polohami. Na jedné straně bázlivým nabízela více malých výhod, aby zastřela své hospodářské neúspěchy. Na druhé straně však zvyšovala ostrost dohledu, neboť se necítila dost pevnou a jistou. Obě vychýlení byla pro státní moc osudná. Zvětšování výhod vždy více ukazovalo na to, jak jsou nepatrné, a zesilování represe vedlo k jasnějšímu vidění, že jde o tvrdý policejní režim. Země se probouzela. Z dnešního pohledu je zajímavé, že panovalo dosti rozšířené, ne-li všeobecné přesvědčení, že situace je špatná hlavně z důvodů morálních. Opravdu mnoho lidí bylo přesvědčeno, že nemravnost socialistického systému se projevuje i hospodářským kolapsem. Nemravnost byla ovšem přičítána na účet státu. Svým způsobem to bylo i náležité. Jednotlivci jistě byli a zůstanou zodpovědni za své činy a své celoživotní přístupy, nicméně tehdejší život běžel již čtyři desetiletí pod silným tlakem znemravňujících podmínek. Odvíjel se v křivém rámci, který nutně pokřivoval vše, včetně života spravedlivých. Tyto skutečnosti přirozeně vedly k tomu, že se spojovaly, proplétaly a do jediného proudu slévaly otázky hospodářské, politické, ideologické a mravní. Spojovaly se tak, že tvořily jediný celek a všeobecně docházelo k obrovskému zjednodušení, jež jsme znali jako opozici mezi *my*, tj. bezbranní obyvatelé země odsouzení k mlčení, a *oni*, tj. samozvaní vládci opření o moskevskou brannou okupační moc, tupí byrokraté a fízlové, kteří ničí zem (až i ve smyslu ornice) a národ (až i ve smyslu kulturní tradice celku a identity každého člena).

Význam církví (podtrhuji plurál) v čele s nejpočetnější církví katolickou tehdy narůstal. Přes obrovské šikany a přes brutální útoky padesátých let byla stále udržena náboženská shromáždění nedělních bohoslužeb a dá se říci, že byla snad jediným běžně užitým způsobem shromažďovacího práva. Ani to nebylo pro věřící bez následků. Tvrdým postihem bylo vyloučení jejich dětí z možnosti vyššího vzdělání a tím odsouzení k nemožnosti využít vrozených schopností. Církev ovšem skýtala jakousi možnost veřejného vystoupení, byť jen v podobě mlčenlivé demonstrace nesouhlasu se státní doktrínou. Církev

však byla chápána i jako ten, kdo má v rukách poklad oné mravnosti, jejíž nedostatek byl spatřován jako příčina všeho zla.

K sociopolitickému rámci tehdejší doby patří ještě narůstající pocit národního ohrožení. Proletářský internacionalismus a pečlivá snaha – kromě muzeálně udržovaného folklóru – vyhubit jakoukoli odlišnost vyvolávala pochopitelně nacionálně podbarvenou reakci obrany kulturní identity. Při striktně ateistickém postoji byly dávná tradice katolické církve, opřená o svatováclavský motiv pravého a jediného dědice a vladaře, tradice českobratrských duchovních hodnot držících Kralickou bibli a prorocký Kšaft Komenského a dokonce i fakt, že Hus byl kněz a že jeho zájem o pravdu byl potvrzen heroickým sebenasazením, postaveny do jedné řady, došlo k velkým změnám v chápání katolické církve. Komunistický režim se sice pokoušel postupovat podle klasického hesla nepevných absolutních vlád „divide et impera" a uměl zneužívat jednotlivosti, ale vposledku se dopracoval jediného: velkého vzájemného porozumění mezi církvemi. Podařilo se ovšem, že ve všech došlo k bolestné puklině mezi těmi, kdo byli získáni pro kolaboraci s režimem, a těmi, kdo odolali. Obě skupiny však byly přivedeny k vzájemné blízkosti, ne-li jednotě. Přisluhovači byli přímo vedeni k jakémusi socialistickému ekumenismu, věrní a poctiví ke společné obraně. Pro katolíky šlo o dobu dovršení rehabilitace v očích českého národa. Odiózní nálepka protičeské orientace, kterou si katolická církev díky dostatečnému množství hloupě prorakousky vystupujících kněží vysloužila a která byla po celou dobu prvé republiky vášnivě lepena na všechno katolické, se výrazně setřela pevnými postoji katolických osobností za války a zmizela v době, kdy kardinálové Beran a později Tomášek stanuli v pozici zosobnění odporu proti komunistické zvůli.

Halíkova myšlenka Desetiletí duchovní obnovy národa odpovídala přesně na daný sociopolitický i duchovní kontext doby. Proti životu ze dne na den přinášela skutečnou perspektivu. Tím se lidem otevíral alespoň časový prostor a rušila se tak depresivní stísněnost. Proti pocitu, že se nedá vůbec nic dělat, stavěla možnost dlouhodobě a soustavně pracovat na něčem smysl dávajícím. Upozorňovala na potřebu upevnění základních osobních ctností, jež byly převážně ctnostmi sociogenními. Myšlenka měla i významný rozměr národní, protože desetiletí nebylo postaveno na nějakém abstrahovaném moralizování, ale bylo opřeno o české a moravské světecké osobnosti. Ctnosti tak dostávaly svou tvář a lidské jméno, zpravidla jméno české. Duchovní tradice byla demonstrována na doložených příkladech správného jednání. Myšlenka však byla také otevřena široké společnosti, neboť jakkoli měly jednotlivé roky svého svatého patrona, byly to především roky určitých vážných zamyšlení nad tématy, která byla pro celou společnost tématicky klíčovými. Navíc byly postupně osloveny nejrůznější profesní skupiny obyvatelstva – lékaři

a zdravotníci, právníci, učitelé atd. Zásadní ovšem na myšlence Desetiletí bylo dvojí: pokusit se postavit hráz postupující demoralizaci a depresivitě a pokusit se připravit pro budoucnost generaci, schopnou vytvářet kvalitní společenství ať už lokální či celostátní.

Myšlenka byla sice jasná a dobře promyšlená, její prosazení však nebylo nijak jednoduché. Dr. Halík tehdy nejen dosti riskoval, ale hlavně osvědčil na svůj věk obdivuhodné vyjednavačské umění. Získal vskutku širokou podporu. Přesvědčil o významu dlouhého programu stárnoucího kardinála, který věru nemohl počítat s tím, že se dožije konce tak dlouhé akce. Vysvětlil významným a vlivným osobnostem církve nutnost lokálního pojetí celé akce. To nebylo jednoduché, neboť tito mužové, s výjimkou papeže, upozorňovali na potřebu zdůraznit christologický, obecný moment a vyzdvižení lokálních světců považovali za nevhodné. Podařilo se mu překonat unavenou malátnost mnoha kněží, kteří zcela právem říkali, že toho i bez Desetiletí mají nad hlavu a žádné akce je nezajímají. Přesvědčil řadu představitelů nekatolických církví, že nejde o katolickou akci a podařilo se mu obhájit i patrony roků. Rok vzdělávání, tradice a učitelů byl položen do roku velkého jubilea Komenského. Způsobil, že v proudu této veliké myšlenky se spojilo úsilí veřejně činné a skrytě pracující církve. Co se nepodařilo a ani nemohlo podařit, bylo to, aby se jasně artikuloval zápas duchovní a boj politický, naděje a očekávání. V dané chvíli byly tyto dimenze téměř neoddělitelně spjaty a bohužel skoro nikdo je nedovedl vidět odděleně. Halík sám měl v této věci v hlavě nadšený zmatek. Byla to tato, řekněme vada krásy, která ukazovala, že Halíkův úspěch byl dán i příhodností doby. Myšlenka Desetiletí byla natolik nosnou, že se stala krystalizačním prvkem, kolem něhož se seskupily síly i osobnosti velmi rozličných názorů a sjednotily se ke společnému vystoupení.

Až dosud jsem mluvil o Desetiletí jako lidský pamětník určitého profesního vzdělání. Nyní přidám malou poznámku jako věřící kněz. Jsem přesvědčen, že myšlenka Desetiletí se zalíbila Bohu. Ten jí dal vskutku zázračnou ochranu. Jen On ví, jak se stalo, že přes všechny školácké naivity nebyli zcela neprofesionálně konspirující spolupracovníci během jediné hodinové akce pozatýkáni profesně zdatnou kontrarozvědkou. Jen On ví, jak se stalo, že význam a pádnost plánu unikla státnímu dohledu nad církvemi. Zatímco západní sociologové a politologové považovali celý plán za geniální útok proti režimu a museli být na kolenou prošeni, aby to nikdy nikomu neřekli, byli státní tajemníci na ministerstvu kultury i vnitra raněni slepotou a odsouhlasili Desetiletí jako hloupý výraz babské zbožnosti k nějakému zapomenutému světci. Budoucí pisatel českých církevních dějin s úsměvem upozorní na zázračnou koincidenci toho, že v roce 1989, který byl v Desetiletí pod patronací světce, který měl celý život oplétačky s policií, nebyl nikdo z významnějších aktérů krutě policií napaden. S ještě větším úsměvem bude pak konstatovat,

že poslední veliká akce tajné policie dostala název Norbert, který jako patron třetího roku Desetiletí, který začínal adventem roku 1989, se postaral o to, aby se nerozběhla, jakoby Bůh chtěl mít v jeho roce už definitivně pokoj pro své věrné.

Bůh byl i jinde a jinak štědrý, což zvláště v počátku Desetiletí odpovídalo rostoucí snaze věřících, která strhávala s sebou nemalé množství sympatizantů.

V těsné časové koincidenci, které jak duchovní tak sekulární interpret musí přiznat hlubší kauzální a duchovní smysl, stojí fakt, že rok poté, co proběhne prvý rok Desetiletí zasvěcený bl. Anežce České, dochází k její kanonizaci, a to pár dní před 17. listopadem 1989. Oslava této události, konaná v Praze, patřila k dominantním setkáním listopadových dnů a lze bez příkras říci, že v onu chvíli se seskupil kolem nově prohlášené přemyslovské světice celý národ s úctou a vděčností. Také národní sebevědomí a hrdost na velkou postavu našich národních dějin stálo bez problémů nejen zde, ale i vůči sympatizujícímu světu.

Není asi zapotřebí uvádět velké množství dalších skutečností, které svědčí o Boží štědrosti, neboť jde kromě jmenování prvních biskupů, jež proběhlo ještě v závěru doby totalitního režimu, o nutné důsledky zásadního daru svobody. Proto bych je ovšem neviděl jako menší, či méně zázračné. Návštěva papeže, obnovení řádů, veřejné hlásání Božího slova v médiích, účast nových představitelů státu na církevních slavnostech, návrat teologie na Univerzitu Karlovu a bezpočtu další byly před listopadem leda snem, nedostižným snem.

*

Je nesporné, že v r. 1989 nově vzniklý sociopolitický kontext zásadním způsobem změnil vše, tedy i další průběh Desetiletí. Kromě ostrůvků vedených myšlenkou zcela nadšených kněží a vlastně jednotlivci, byť by to byli i lidé takového významu a postavení jako biskup Karel Otčenášek, který pro Desetiletí mnoho udělal již při jeho osnování, začala se myšlenka Desetiletí ztrácet v hektické aktivitě a bezbřehých aktuálních problémech, jež s sebou nesla nová doba. Není velkým překvapením, že akce plánovaná jako meditativní reflexe, první pevné vystoupení proti zlu v určité formě zatěžujícího celou zemi a příprava na budoucí možnost byla zaskočena tím, že se možnost náhle sama otevřela. Byly tak žádány plody od rostlinky sotva zasazené. Celá země, církve nevyjímaje, se ze dne na den ocitla ve svobodě, která v závěrečné fázi nebyla tvrdě vybojována. Tím jistě není řečeno, že v dlouhém zápasu nebylo obětí. Ztráty na životech měřených násilnou smrtí dodnes volají do nebe. Pro moderního člověka, který je unášen rychlostí moderního vývoje, jsou však léta padesátá odsunována do oblasti historie. Pro zkušeností podložené vědomí mnohých lidí nemá naše nově nabytá svoboda

tu velikou hodnotu, kterou svoboda má tam, kde je zaplacena krví padlých hrdinů, o niž se pevně opírá autorita hrdinů, kteří přežili boj. Sotva asi bychom hledali společenství, jež by si tak málo vážilo své svobody, jako je tomu u nás právě teď.

Nepřipravenost na svobodu a možnosti, které dává, byla všeobecná. Možná, že ani dnes si ještě plně neuvědomujeme, že jsme prošli, resp. procházíme revolucí. Nazvali jsme ji sametová, ale dnes bychom mohli o ní mluvit jako o protrahované, ne-li zastydlé, neboť procházíme celým řetězem přeměn, které postupně zasahují do různých částí života společnosti. Mají a budou mít nejednou charakter krize a nelze vyloučit, že vyvolají i ještě další celkové revoluční zvlnění. Tak např. čeká zásadní přebudování celý sektor zdravotnictví, byrokracie, drah a velké změny čekají vysoké školy, oblasti sociálních služeb a mnoho jiných. Je vskutku přirozené, že v revolučním kvasu a zmatku musí zaniknout snaha o soustavnou duchovní práci jedinců na sobě. Čas zdá se být jednoznačně určen jako čas ke konání, k akci, nikoli jako čas k meditaci a přípravám. Je nasnadě, že mnohé konání je nejen nepřipravené, ale dokonce zbrklé, reaktivní a často pak urputně obhajované, neboť v pozičních zápasech není místo na klidné přiznání chyb.

Kdyby se dnes někdo podíval na naši společnost z hledisek, jež jsou relevantní pro Desetiletí, musel by přiznat, že stav je spíše horší než lepší. Smutný je konec duchovní obnovy, která vedla k pohoršení. Co je nutno si přiznat?

Především to, že církve a jmenovitě katolická církev ztratila vážnost, kterou v předchozím období za takových obětí získala. Dále pak to, že spolupráce mezi církvemi a bratrství tísně bylo vystřídáno často malichernými spory a snahou odlišit se od druhých. Je to přirozené po době uniformity, kterou nese totalitní režim, je to však přesto neblahé. Dále pak se ukázalo, že nejen odstoupili sympatizanti a dali najevo, že jejich zájem nebyl o duchovní zápas, ale o vlastní seberealizaci, která se v rámci Desetiletí trochu otvírala, ale že církve, opět v čele s katolíky, nedovedou sehrát vůdčí duchovní roli, která od nich byla očekávána. Nedovedou promluvit srozumitelně k širokému publiku, uděšeně se uzavírají a trucovitě vyžadují vážnost opřenou o minulost. Navíc neobratně vstupují do sfér světského žití a opakují téměř všechny chyby, kterými žije společnost. Namísto aby se po vzoru svého Pána zvláště představitelé, ale i všichni členové církve podobali ostatním lidem ve všem kromě hříchu, podobají se jim ve všem kromě šatu a řečí. Společnost a země zůstala po mém soudu bez morální autority.

Kdybychom krok za krokem procházeli tématy let Desetiletí, na každém kroku bychom s hrůzou zjistili, jak se špatný stav společnosti prohloubil a málo by nás utěšily náznaky zlepšení nebo změna v tvaru nepravostí. Leč projděme touto cestou. Služba životu – téma pro zdravotníky je nadále pro-

blémem. Postoj k pacientům, umírajícím, nezrozeným je alarmující a přitom skryt za neplodnými řečmi o bodovacích systémech pojišťoven. Problém víry v moderním světě vykvetl do vážného problému v komunikaci mezi věřícími a nevěřícími a mezi církvemi a sekulární společností. Posvěcování života je opomíjeno, neboť veškerá energie je dávána do života, který je v duchu nové civilizace chápán jednorozměrně jako záměrná činnost vedoucí velkým výkonem k rychlým úspěchům a okamžitému osobnímu prospěchu. Rodinný život je v témž duchu rozlamován. Neznám dobu, která by tak málo dbala o děti, jež mají být pokladem a radostí rodičů, jako je naše. Výchova je opomíjena a tradice jsou ve stejném nebezpečí jako v létech padesátých. Dědek Mráz, kterému jsme přirazili s velkým úsilím dveře na východě, leze nám do českých vánoc v podobě stejně nevkusného břichatého Santa Clause dveřmi západními a nikoho to nevzrušuje. Problém spravedlnosti se přesmykl z nezákonnosti do právního purismu, který chrání zločince a znevýhodňuje poctivého. O kvalitu práce stále zápasíme a o společenské zodpovědnosti svědčí nedávné senátní volby, motivované chtivostí v prvním, závistí v druhém kole, a zahořklým nezájmem v obou. Nápor civilizace výkonu, spojený s výše jmenovanou nezodpovědností, ve všem působí vážný zmatek v pohledu člověka na vlastní tělo, tělesnost a zejména na sexualitu. Do země volně vstoupila vlna pornografie a sexuální libovolnosti, které zajisté nejsou novými, ale s nimiž se náhle setkáváme v nečekaných podobách a s takovou četností, že si nevíme rady. Zatímco marně hledáme formy evangelizace, protože si nechceme plně přiznat, že v našem teritoriu jde o apologeticky zatíženou reevangelizaci, strhávají často iracionální a nejednou malevolentní moderní pseudonáboženská hnutí a zmatená učení sekt nemalé skupiny mládeže i dospělých.

S takovým obrazem tedy stojíme v již postupujícím posledním roce Desetiletí, jehož myšlenkový motiv nazvaný „Kristus – Pán dějin a otec budoucího věku" dostává nutně oproti původnímu záměru zcela novou interpretaci. Jestliže autorům myšlenky Desetiletí se jevil tento záměr jako vystoupení do světla Kristovy Pravdy a závěrečný rok Desetiletí jako práh do nového věku, který překročí lidé tak vnitřně připravení, že budou tohoto nového věku hodni, pak je naše dnešní situace vskutku jiná. Poslední rok Desetiletí spíše jakoby úzkostně volal po zachycení mizejícího světla a vyzýval k vzepětí naděje v toho, kdo jako Pán nad dnem i nocí, životem i smrtí bude ve svém království, neovlivnitelném pozemskými zmatky a lidskými přehmaty, trůnit věčně. V tomto novém vyznění působí závěrečný rok Desetiletí jistě mohutně a pravdivěji, než kdo očekával. Je poctivé si tu přiznat, že nadšení inspirátoři si zde léčí svůj zvláštní tvar pohledu člověka totalitní doby. Přijmeme-li Desetiletí jako plánovanou snahu, lidsky dobře míněnou a kvalitně promyšlenou, stojíme v pěkném fiasku. Je to zajisté podobné zhroucení plánování,

jaké jsme viděli na plánování, které vedlo socialistickou společnost ke světlým zítřkům úplného selhání. Nemůžeme se jednoduše vymknout z tohoto debaklu svého velkého výhledu, ale malého zájmu, nedostatku soustavnosti, dětinské touhy po blýskavých tretkách atd. To vše si musíme naplno přiznat. Musíme si přiznat i tak konkrétní nepříjemnosti, že v desátém roce Desetiletí k miléniu sv. Vojtěcha nemáme pro světce důstojný hrob.

Po takovém vskutku kajícím přiznání můžeme snad dostat odpověď v hlubším pochopení této posilující a povzbuzující, novou naději zakládající dekády. Tou odpovědí je Kristovo vyzvání: Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný v srdci. To je totiž ona Boží síla, která nás může chránit a zachránit ve světě, který nás obklopuje. Je to právě tak jako vždy jindy svět hluku, úspěchů, chvilkových uspokojení, výkonů, zápasů o vyniknutí.

I při kající kritičnosti (zdůrazňuji, že ji vážně vztahuji na sebe, neboť jsem v průběhu Desetiletí rovněž odbočil z předpokládaných a předsevzatých cest) vůči našemu stavu v závěru Desetiletí tak, jak jsem ho temně načrtl, nebylo by spravedlivé znovu nepřipomenout, že v něm, a to i s lidským přispěním a snahou, bylo mnohého dosaženo. Byť se nám politicky svobodný život jeví neskonale složitější, těžší a pracnější, je to přece svobodný život, který nám dává veliké možnosti a samozřejmě i velkou důvěru, že je nepromarníme. Jedno je dnes navýsost jasné. Jsme-li spoutáni, pak nikoli proto, že nás někdo brutální mocí spoutal, ale proto, že se tak snadno dáme kdečím upoutat.

Závěr

Upozornil jsem již na začátku, jak těžké, ba nemožné je podat vyčerpávající obraz a hodnocení tak dlouhého a přitom nedávného úseku spádných dějin. Celé týmy, kdyby se nějaké danou problematikou zabývaly, měly by dlouhý program, než by se dopracovaly pevných závěrů. Shrnutí, kterým uzavírám, je pohled jednoho člověka, a má proto, opakuji, nevýhodu subjektivnosti, ale výhodu ucelenosti názoru. Nemohu nabídnout více.

Desetiletí duchovní obnovy národa, nazíráno ve velkém plánu zápasu mezi dobrem a zlem, bylo na svém počátku tak silné, že vedlo k mohutné mobilizaci svědomí a k vědomé vůli nepodlehnout zlu reprezentovanému formálně totalitní mocí. Desetiletí, jak se zdá, přišlo pozdě, protože práci, kterou si předsevzalo, nebylo možno ukončit. Skutečná příprava na příchod nové vývojové fáze byla v samém začátku, když se tato náhle otevřela. To vedlo nutně k dvěma důsledkům. Desetiletí, jako příprava, ztratilo smysl a pokud tato akce pokračovala, neměla ani směr ani náboj. Vyšuměla téměř k vymizení. Společnost a v jejím rámci církev vstoupily do nové fáze nepřipraveny a dopouští se spousty chyb. Ty pak dále zapříčiňují velikou dezorientaci a deziluzi.

Pohled na naši společnost v závěru Desetiletí (bylo by lépe říci v době závěru Desetiletí) je velmi neutěšený, protože celá společnost se postupně dobírá k plné hloubce předchozího poškození, které se projevuje dvojím způsobem. Na jedné straně se dobíráme k plnému pochopení a k důsledkům národohospodářského debaklu předchozího systému, který nás, přes všechno co pozitivního docílil, vrátil do konce druhé války s tím rozdílem, že jsme neprohráli šestiletou válku, ale čtyřicetiletý mír, a fakt, že přebíráme zemi znavenou, vyčerpanou a zplundrovanou se na rozdíl od válečných trosek skrýval za povrchovou lží umělého životního standardu. Na druhé straně, což je daleko významnější, se projevuje tím, že všechna morální poškození, všechny nectnosti, po desetiletí v lidech pěstované, dostávají náhle spolu s demokratickou svobodou naprostou volnost projevu. Pro mnohé se to jeví jako nové nemoci, jež jsou zapříčiněny liberální tržní ekonomikou. Pravdou však je, že naše situace, stav a tvář naší demokracie a tržní ekonomiky je mocně ovlivňována špatnými vlastnostmi lidí, které byly založeny a vypěstovány v předchozím režimu.

Za tragické a osudově nebezpečné považuji to, že nedokončené dílo Desetiletí vede k tomu, že nemáme dobrou reflexi své současné situace. Nemáme ji nejenom proto, že se jí dnes nikdo vážně nezabývá, ale především proto, že do nové doby vpadáme bez potřebné úrovně reflexe v daném okamžiku, to jest v době listopadu 1989. To nás přivádí k zásadnímu nepochopení podstatných rysů moderní doby vůbec. Potácíme se, zcela dezorientováni, mezi výtkami době předlistopadové a výhradami k době polistopadové, kritizujeme jednou socialismus, jednou kapitalismus a současně jsme ochotni oběma přitakat. Co chybí, je duchovní vhled a nadhled, který by nám ukázal, že vývoj americko-evropské civilizace v závěru dvacátého století má zásadní rysy, jež jsou stejné v obou oblastech, na něž byla tato civilizace téměř půlstoletí rozdělena železnou oponou. Je dobré si uvědomit nebezpečí, kterým jsme vystaveni v období střídy civilizačních fází, uvědomit si, že svobodný člověk a plnost jeho lidství jsou pod nesmírným tlakem šablon jednání, které nám vnucoval totalitní režim dvacátého století a do kterých západního člověka vlákal demokratický režim téhož století. Podstatné je umět pojmenovat, v čem jsou tyto šablony člověku nebezpečné a proč sahají na naše skutečné dobro, přestože nám nabízejí tolikeré malé i velké štěstí. Nic z toho nedovedeme, protože hlavní práci Desetiletí jsme dlužni každý sám sobě, druhým, společnosti a pokud jsme věřící, pak i vědomě Bohu.

Nemám rád, když se hovoří o Božích trestech. Bůh je Bohem milosrdenství. To, co přijde na naši společnost a na naši církev, nebude Boží trest, budou to důsledky toho, že jsme promarnili velkou možnost. Budeme sklízet hořké plody svých dluhů a nepocítíme ani úlevy, ani klidu ani radosti, dokud nesplníme to, co jsme správně před deseti roky poznali jako potřebné: uvidět

sami sebe a své okolí v pravdě a s Boží pomocí usilovat o obnovu země. Pokud nepostoupíme v hlavním úkolu Desetiletí, budeme se zmítat v povrchových zápasech a rvačkách proti jednotlivým dílčím projevům zla a jednotlivým lidem, které budeme démonizovat, a mezitím nás strhne proud, a zhltne vír, s nímž se máme opravdu utkat. Jeho síla není vně, ale uvnitř nás. Tato síla se jmenuje pýcha, která nás v totalitě zastrašovala a která nás dnes láká. Stále však jde o to, abychom uměli odmítnout pozemské výhody měřené úspěšností, když cenou je ztráta cti a lidské důstojnosti založené ve službě Králi králů, který se ztotožnil s našimi nejmenšími bližními. Nezapomínejme, že do jeho náhle rozpoznané tváře budeme s radostí či s děsem hledět celou věčnost. Hledejme tu tvář, dokud ji lze nalézt. Devět z deseti let Desetiletí jsme ztratili.

Desetiletí

Dominik Duka OP

Po deseti letech si mnozí kladou otázku, kde hledat kořeny iniciativy, která vedla ke vzniku programu Desetiletí duchovní obnovy a k přijetí tohoto programu?

Článek dr. Petra Piťhy je určitě tou nejadekvátnější odpovědí na první část otázky. Na druhou část bych se chtěl pokusit odpovědět v následujících řádcích. S programem byla nejprve seznámena tři grémia, která zastávala od osmdesátých let určitou koordinační funkci československého katolicismu či katolicismu v Československé republice, s přímým napojením na kardinála Tomáška spolu s kontakty na evropský episkopát a na Vatikán. První grémium tvořili duchovní (O. Mádr, J. Zvěřina, T. Halík, A. Opatrný, D. Duka, H. Pitel, M. Vlk, J. Mikulášek, V. Tajovský, B. Beneš, J. Viterna, F. Petřík, V. Jukl...), a to jak představitelé diecézí, tak řeholí i duchovních hnutí. Druhé grémium tvořili představitelé laikátu (V. Benda, V. Frei, K. Bendová, M. Freiová, M. Holubová, R. Palouš...), brněnský okruh (J. a M. Adámkovi, J. Razík, R. Malý...), olomoucký okruh (J. Vlček, J. Krumholc...), s rozpracovanými kontakty na domácí veřejnost spolu s kontakty na zahraniční instituce laických iniciativ a společenských organizací. Třetí grémium tvořila ilegální konference řeholních představených (L. Vik, J. Pavlík, I. Kubíček, D. Duka, H. Pitel, V. Tajovský, L. Sirový, M. Pojezdný, J. Vícha, J. Kobza, P. Siostrzonek...). Organizace i úspěch Desetiletí nejvíce závisel na angažovanosti druhého grémia. Pozitivní postoje k programu Desetiletí byly podmíněny historickou zkušeností polského katolicismu v období milénia

přijetí křesťanství za vlády polského knížete Měška a autoritou papeže Jana Pavla II., který byl potvrzením správnosti tohoto vývoje, odstartovaného kardinálem Wyszyńskim v Polsku.

Další pobídkou byly úspěšné akce katolických aktivistů a zmíněných grémií, které ukazovaly na smysluplnost podzemní práce, která se neuzavírá do neprodyšné ilegality, ale hledá kontakty s veřejností a usiluje o prorockou kritiku současné situace. Zde není možné pominout signál, který vyslala Charta 77, kde mezi prvními signatáři nacházíme i jména členů obou zmíněných grémií (dr. J. Zvěřina, dr. V. Benda, P. V. Malý, P. F. Lízna, dr. R. Vacková...). Z církevních institucí prvním pozitivním ohlasem na prohlášení Charty 77 bylo memorandum sekretariátu řeholních společenství k 2. únoru 1977, jehož autory byli P. Bárta OFM, P. Vít Beneš OP, P. J.Šilhan SI (viz dodatek*).

Začátkem osmdesátých let se radikálně mění postoj v Chartě 77 ze strany kardinála Tomáška, který byl dlouho paralyzován vlivem generálního vikáře a nedůvěrou, která vznikla ze zklamání nad vývojem v r. 1968 ve spojení s postojem řady reformních komunistů. Účast některých z nich v Chartě 77 byla pro zesnulého kardinála příčinou počátečního dezorientovaného stanoviska. Zlomovými událostmi bylo prohlášení Charty 77 na pronásledování františkánského řádu při celostátní zatýkací akci na Květnou neděli 1983 a velehradská pouť v roce 1985 s burcujícím epilogem, kterým se stal článek dr. Václava Bendy „Jak dál po Velehradě". Tento článek způsobil ve všech grémiích vášnivé diskuse a ukázal na možnosti vývoje s netušeným koncem. Mnohé spory v naší současné církvi byly v této diskusi předjímány. Dalšími důležitými iniciativami byly podpisové akce, a to proti nové úpravě potratového zákona a petice 31 bodů Augustina Navrátila (viz dodatek **). Konfrontace 31 bodů této petice s vývojem církevního života po listopadu 1985 nemá význam pouze historický, ale mohla by být i korektivem pro současné církevní aktivity i politiku. Také tato akce byla zpočátku přijímána s rozpaky, někde i s odporem. Zde se ukázal charismatický postoj kardinála Tomáška a menšiny těchto grémií, které přijaly a podpořily obě akce jako oprávněný a církevně-politický nosný program. Možná, že už zde došlo k určitému zastínění a opomíjení Desetiletí. „Definitivní odstavení" Desetiletí se datuje po 17. listopadu 1989.

Co však zůstává z Desetiletí? Církev, spoutaná státním dozorem, si vytvořila vlastní koncepci proti vůli utlačovatelů a likvidátorů. Rozbíhající se struktury živořící církve, trpěné a kontrolované státní mocí, se spojily s podzemními strukturami řeholí a náboženských hnutí. Poutní místa dala prostor k tomu, aby se na nich mohla zjevit církev v nové autentické podobě. Vyznavačský a svědecký postoj nabyl nového významu. Liturgie církve, adorace, mariánská úcta a úcta k svatým byly nově nacházeny bez extravagantních

fenoménů, s kterými se tak často setkáváme ve spojení s některými tzv. soukromými zjeveními na místech, která nemají ani církevní schválení. Desetiletí skutečně přineslo nové a pozitivní chápání Tradice a může i zpětnou reflexí pomoci ke konstituování pojmu „konzervativní" bez fundamentalismu a eskamotérství, kdy se teologové prohlašují za stoupence společenského konzervatismu a hlásají kulturní a teologické levičáctví. Řada hnutí, řeholí a věřících si musila uvědomit nedůvěryhodnost svého tzv. apolitického postoje, který jim dovoloval žít v duchovní schizofrenii, a pěstování duchovního života považovali za možné spolu s částečnou či větší kolaborací s totalitním režimem. Desetiletí svou spoluprací na programu a při jeho realizaci představovalo církev jako společenství, které netrpělo často známými jevy antiřímskosti, antiklerikalismu, feminismu apod. Přitom hierarchický princip i ostatní nutné institucní struktury zde hrály roli „potřebného lešení" v duchu eklesiologie P. Yves Congara, která vyvrcholila na II. vatikánském koncilu. Rovněž tak Desetiletí ukázalo svoji ekumenickou a společenskou otevřenost. V tomto smyslu sehrálo nezastupitelnou roli a představuje percepci koncilu bez školometského memorování dokumentů koncilu.

Řada záměrů Desetiletí byla po listopadu realizována jiným způsobem v souvislosti s revitalizací církevních institucí, které však mnohdy přebujely. Nepovažoval bych však za správné, abychom viděli tento zdánlivý rozchod mezi Desetiletím a obnovou církve (institucní) jako tragédii. Rovněž tak považuji za nesprávné pouhé poukazování na chyby a nešvary, kterých je tak jako tak dost. Bez pravdivého, tedy i pozitivního hodnocení života církve a společnosti bychom napomáhali negativnímu a katastrofickému zpravodajství, které má na konci tisíciletí své apogeum i v církevní žurnalistice.

Při onom rozchodu s Desetiletím jsme na jedno trochu zapomněli, a to na mravní obnovu. Mravní a kulturní úroveň nám chybí při řešení osobních sporů, při vystupování na veřejnosti, při řešení společenských a politických problémů. Církev v období Desetiletí vystupovala sama za sebe, a to bude muset dělat i dnes v obou zmíněných případech v duchu II. vatikánského koncilu.

Svatovojtěšské jubileum, kterým vrcholí Desetiletí, spolu s papežovou návštěvou, nám dává možnost nejen dělat bilanci, ale vyzývá nás k zodpovědnosti za život církve v naší zemi. Tak jako v životě sv. Vojtěcha, musí do popředí více vystoupit kristocentrický rozměr našeho života, a musíme si nerudovsky přiznat, že mravní obnova začíná s mravností každého jednotlivce. Církev musí mít vyšší mravní požadavky na sebe než na ostatní společnost a každý věřící sám na sebe než na ostatní členy farní obce. Církev se potřebuje v duchu napomenutí kardinála Ratzingera méně zabývat sama sebou, méně naříkat, ale více se otevřít službě druhým a hledajícím. Především musíme při přípravách na oslavu třetího tisíciletí v duchu dokumentu „Tertio

milenio advenientę“ ukazovat na Ježíše Krista. On je počátek a konec, on je smyslem našeho života a Pánem dějin. Tomu nás učí i sv. Vojtěch!

Dodatky

* Dopis skupiny řeholníků kardinálu Františku Tomáškovi /Leden 1977/

Nejdůstojnější Otče biskupe (ordináři)!

Obracíme se na Vás v tíživé situaci, kterou dobře znáte, a chceme ji jasněji osvětlit. Důvěru nám dává i Vaše prohlášení v tisku, televizi i rádiu, otištěné 23. 1. t. r. v Katolických novinách, že jste si vědomi své stavovské i osobní odpovědnosti před Bohem i před lidmi a že - pokud jde o prostor náboženského života pro naše věřící, jste oprávněni jen Vy vyjadřovat stanovisko církve.

Roku 1950 bylo na území naší republiky celkem 12 570 řeholních osob. Z toho 1 910 řeholníků a 10 660 řeholnic. V tom roce došlo k vyvezení řeholních osob z jejich řeholních domů. Většina řeholních sester musela začít pracovat v docela jiných ústavech nebo továrnách. Menší části řeholníků byla dána možnost uplatnit se v diecézní správě, ostatní se museli pracovně začlenit do civilního života.

Problematika našeho řeholního života byla projednávána na konferenci Ordinářů v Litoměřicích dne 3. 2. 1972. Z této konference vyšel dokument schválený ordináři a adresovaný ministerstvu kultury. Od té doby uplynulo již pět let, naše situace se zhoršila mimo diskriminaci i tím, že od té doby zemřelo opět na tisíc řeholních osob.

Jistě máte i Vy tíživé starosti, ale další mlčení k dnešnímu stavu by znamenalo souhlas k faktické likvidaci řeholního stavu u nás.

Jsme integrální částí církve, část našich kněží pracuje ve Vašich diecézích a naše řeholní sestry vedle své práce v ústavech Vám všemožně pomáhají. Nedivte se proto, že se s důvěrou obracíme na Vás a čekáme od Vás účinnou pomoc.

Dnes nám už nejde o minulost, ale především o dnešek a zítřek. Řeholní povolání je charisma, milost Boží. Stavět se proti Božím plánům a mařit nabízená charismata se neslučuje s naším a jistě ani s Vaším svědomím, ani s Vaší odpovědností. Žádáme-li Vás o pomoc, prohlašujeme, že nám nejde o vrácení řeholního majetku, ale o zajištění práva na řeholní život a možnost řeholně žít v naší socialistické společnosti. Dnešní stav řeholního života u nás - jak odůvodňujeme v přiloženém memorandu - se neopírá o platný právní řád, vyhovění naší žádosti by nepotřebovalo žádnou zákonnou úpravu, přitom by odstraňovalo dosavadní diskriminaci. Důkazem toho, že problematiku řeholního života je možno spravedlivě a humánně řešit, dosvědčuje situace v jiných socialistických státech.

Připomínáme, že povolení řeholního dorostu by negativně neovlivnilo situaci pracovních sil u nás, protože členové řeholí by dále pracovali ve svých povoláních s vědomím, že mohli Bohem dané charisma realizovat.

Prosíme o písemnou zprávu o vyřízení naší žádosti.

Memorandum o situaci řeholí v ČSSR /2. 2. 1977/

Během roku 1950 byla provedena soustřeďovací akce řeholníků a přemístění řeholních sester. Tato akce neměla ani právní, ani zákonný podklad. Tuto skutečnost uznal roku 1968 Sekretariát pro věci církevní; ani dnes nelze tuto akci právně zdůvodnit.

Vracíme-li se dnes k tomuto faktu, prohlašujeme, že nám nejde o vrácení řeholního majetku, ale o zajištění práva na řeholní život a práva ve změněných podmínkách řeholně žít v naší socialistické společnosti.

V informaci o postavení řádů a kongregací v ČSSR ze dne 14. 6. 1971 ministerstvo kultury ČSSR uvádí: „Zákon 218/1949 Sb. zrušil svým §14 (úprava postavení řádů) všechny předpisy, které upravovaly právní poměry církví a náboženských společností. Toto všeobecné zrušovací ustanovení se nesporně dotklo též řádů a kongregací jako součásti církve katolického ritu... takže další existence řádů a kongregací byla pouze faktická. Tento stav trvá dosud, z čehož vyplývá, že řády a kongregace nemají z hlediska státního práva jako církevní instituce vlastní právní subjektivitu, i když před rokem 1949 vznikaly třeba po právu."

Tato informace je první a jediný pokus zdůvodnit zánik nároků na řeholní život v naší vlasti, není však přesvědčivá, ani právně průkazná.

Zrušovací klauzule ruší toliko právní předpisy týkající se církví a nejmenuje řehole. Ke dni vydání zákona č. 218/49 Sb. neexistoval totiž žádný právní předpis, týkající se řeholních společností. Řády, kongregace, kláštery, řeholní ústavy apod. vznikaly v minulosti v naší vlasti vydáním zakládací listiny nositelem nejvyšší státní moci v té které době. Úplně stejně vznikaly i jiné církevní instituce, jako biskupství, kapituly a farnosti a všechny ostatní církevní, dosud trvající právní subjekty. Citovaný §14 zák. č. 218/49 Sb. se tedy nedotkl právní subjektivity žádné řeholní společnosti, protože tato nebyla závislá na žádném právním předpisu, který tento zákon zrušil. Proto Sekretariát pro věci církevní neuvádí žádný určitý zákonný předpis, který by rušil řeholní společnosti.

Zákony, vládní nařízení i vyhlášky a praxe počítaly nepřetržitě od roku 1949 s právním trváním řeholí.

Zákon č. 218/49 v §11 ruší patronát ve prospěch komunit. V §1 se komunitám nařizuje pořídit soupis majetku jako jiným církevním složkám.

Vlád. nař. č. 228/49 Sb. §2b zahrnuje do působnosti Státního úřadu církevního: „...řehole, kláštery i jejich hospodářské a finanční věci."

Vlád. nař. č. 219/49 Sb. uvádí v §2 a §11 řeholní duchovní a opaty; tedy počítá i s existencí jejich řeholních komunit stejně jako je trvalá existence diecézních duchovních.

Vyhlášku č. 351/50 Úř. listu z 31. 5. 1950 jako dosud platnou cituje Sekretariát pro věci církevní, když převádí správu majetkových podstat, které neslouží řeholním účelům, na Náboženský fond. A v §2 stanoví, že výnos z těchto majetkových podstat má sloužit účelům římskokatolické církve, „použije se jich zejména k úhradám osobních a věcných potřeb řádů a kongregací." Počítá tedy s trváním právní subjektivity řádů a kongregací.

K podpoře tohoto stanoviska lze uvést, že pro Slovenskou republiku ještě roku 1970 vydalo ministerstvo Směrnice z 30. 7. 1970 k činnosti řeholních společností, kde upravuje právo dozoru nad majetkem řeholních společností (v §2).

Na tento právní stav navázala nepřetržitá právní praxe: Z řady výnosů Slovenského úradu pre veci církevné z roku 1950 uvádíme například čj. 3393/50 z 25. 8. 1950, kde se uvádí: „V novom prostredí môže rehola vykonávať svoje pôvodné poslanie a to pod Vašim vedením (reholná predstavená). Kláštorná budova a majetok, ktorý opúšťate, zostáva naďalej majetkom Vašej rehole". Počítá tedy opět s trváním právní existence řeholí. V podobných případech vydával podobná prohlášení i Státní úřad pro věci církevní v Praze.

Totéž stanovisko zaujalo i ministerstvo školství a kultury v Praze, dne 1. 7. 1960, kdy sděluje: „majetko-právní a existenční postavení kongregace se nezměnilo", podepsané tehdejším vedoucím Karlem Hrůzou.

Nemovitý majetek řeholních společností převáděla ještě minulého roku (17. 12. 1976) Náboženská matice darovacími smlouvami v zastoupení jednotlivých řeholních společností na nové uživatele; z toho je jasné, že se právní existence řeholních společností stále ještě uznává. Jinak by jejich majetek propadl státu ztrátou subjektivity už roku 1949.

Také Generální prokuratura v Praze dne 29. 11. 1968 výslovně potvrdila, že ani zákon č. 218/49 Sb., ani žádný jiný zákon nezrušil řády a kongregace; že tedy existují právně dále a že není překážky, aby v mezích platného právního řádu obnovily řádový život, anebo v něm pokračovaly.

Domníváme se, že závěry Helsinské konference, přijaté zejména z iniciativy socialistických států, i Mezinárodní pakty č. 120/76 Sb. (A a B) nás opravňují upozornit na rozpory mezi závazky, přijatými naší republikou a mezi skutečným stavem, v němž se u nás řeholní společnosti nacházejí.

1) Řeholním osobám se u nás brání svobodně se sdružovat ke společnému životu a od 31. 3. 1971 přijímat dorost - sice bez písemného zákazu, ale zásahy státních orgánů je znemožňováno, což je v rozporu s čl. 18 a 22 Paktu A č. 129/76, který zaručuje právo na svobodu sdružovat se s jinými, společně s jinými projevovat svou víru a veřejně i soukromě provádět náboženské úkony a zachovávat obřady.

2) Řeholnicím se nepovoluje vysokoškolské ani středně odborné studium, ač by tuto kvalifikaci ke své práci v ÚSP potřebovaly, ani řeholníkům se nepovoluje zakončit teologické studium doktorátem, ačkoli čl. 13 paktu B uznává právo každého na vzdělání.

3) Téměř všude v ÚSP jsou řeholnice odstraňovány z vedoucích míst, ačkoli mají pro tuto funkci plnou kvalifikaci, která nově ustaveným silám chybí, a přitom čl. 7 paktu B zaručuje stejnou příležitost pro všechny, přičemž nemají být jiná kritéria než délka zaměstnání a schopnosti.

4) V Charitních domovech mají řeholnice platy podstatně nižší než ÚSP; také je jich na počet pacientů povolováno méně než v ÚSP, ačkoli čl. 7 paktu

B zaručuje spravedlivou mzdu a stejnou odměnu za práci stejné hodnoty bez jakéhokoliv rozlišování.

5) Některým řeholním osobám byla zrušena registrace kupní smlouvy rodinného domku; jiným byl vyvlastněn celý bytový objekt, pořízený pro členy řehole, dokonce byl svému účelu odňat i družstevní objekt, pořízený svépomocí členkami bytového družstva, což je v rozporu s čl. 11 paktu B, kde se uznává právo každého jednotlivce na přiměřenou životní úroveň, zahrnující v to také bydlení.

6) Objekty přidělované katolickou Charitou pro sestry-důchodkyně jsou často v nevyhovujícím stavu a na kongregace se činí nátlak, aby objekty vlastním nákladem zmodernizovaly a vhodně upravily, ačkoli jejich bývalé ústavy byly po všech stránkách vyhovující a dnes jsou v nich státní, sociální, zdravotní a školské ústavy apod. Tyto ústavy byly proti znění Vyhlášky č. 351/50 Úř. listu darovány státu a nyní si sestry mají znovu ze svých úspor adaptovat jiné budovy, aby své důchodkyně měly kam umísťovat. Přitom již citovaný Náboženský fond (Náboženská matice) měl potřebnou úhradu poskytovat z výnosu správy majetkových podstat všech řeholí.

7) Více než jiným občanům se řeholním osobám ztěžují cesty do ciziny a také jim je pro příslušnost k řeholnímu stavu nepřímo vykazován na stáří pobyt v Charitních domovech, ačkoli čl. 12 paktu A zaručuje právo svobody pohybu a zvolit si místo pobytu.

8) V některých okresech jsou řeholní sestry tlačeny do důchodu, přemísťovány, nebo se s nimi rozvazuje pracovní poměr proti znění zákoníku práce, ačkoli oba pakty zakazují jakoukoli diskriminaci.

9) Systémem státního dozoru nad církvemi se řeholním komunitám omezuje výběr kněží pro jejich duchovní potřeby, jako jsou duchovní cvičení, zpovídání sester, teologické přednášky.

10) Institucí vedoucích ústavů se kontroluje omezený styk řeholních sester s ostatními občany, ač by tuto funkci zastaly sestry samy jako léta předtím.

Protože naše Ústava dává občanům - v čl. 29 - právo, aby se obraceli na státní a zastupitelské sbory s podněty a návrhy, žádáme, abyste si prověřili výše uvedené skutečnosti, kterými je podstatně omezena občanská svoboda řeholních osob, a to už plných 27 let, bez právního podkladu a proti dnes platnému právnímu řádu a žádáme opatření k zamezení další diskriminace a k umožnění řeholního života, aby se řeholní osoby mohly uplatňovat v různých zaměstnáních a službách ku prospěchu naší společnosti při zachování svých řeholních závazků.

Z knihy Charta 77 a křesťané, Opus bonum 1987. samizdatový materiál

** Petice 31 bodů Augustina Navrátila /20. 12. 1987/

1. Základním požadavkem je odluka církve od státu, z níž by vyplývalo, že se stát nebude vměšovat do organizace a činnosti církve. Z tohoto základního požadavku vyplývá většina ostatních našich návrhů, i když jejich dodržování by mělo být samozřejmé i v případě, kdy odluka církve od státu není.

2. Žádáme, aby státní orgány nebránily jmenování nových biskupů. Toto jmenování biskupů ať se stane vnitřní záležitostí církve, do něhož by stát nezasahoval.

3. Žádáme, aby státní orgány nezasahovaly do jmenování kněží do duchovní správy farností. Všechna organizační opatření v této věci ať jsou převedena do sféry vnitřních církevních záležitostí.

4. Žádáme, aby státní orgány nezasahovaly do výběru a neurčovaly počet studujících na teologických fakultách a rovněž aby nezasahovaly do výběru vyučujících.

5. Žádáme obnovení CM bohoslovecké fakulty v Olomouci.

6. Žádáme zavedení trvalého jáhenství podle rozhodnutí papeže Pavla VI. ze dne 18. června 1967 pod názvem Všeobecné zásady o trvalém diakonátu, který se má zavést v latinské církvi.

7. Žádáme, aby byla obnovena činnost všech dosavadních mužských i ženských řeholních společností včetně přijímání nových členů, jako je to i v sousední NDR a Polsku.

8. Žádáme, aby bylo uznáno právo věřících vytvářet volná laická náboženská společenství, která jako neformální komunita různého věkového a sociálního složení usměrňovaná knězem, podle koncilního dekretu o laicích Apostolicam actuositatem (IV,18), slouží duchovnímu růstu jejich členů. Tato společenství jsou u evangelických křesťanů odedávna samozřejmá a v současné době existují u katolických křesťanů jak v západních zemích, tak např. v NDR, Polsku i v Maďarsku.

9. Žádáme, aby se vyučování náboženství konalo mimo školu, buď v církevním prostoru na faře, v kostele nebo v jiných budovách. Aby bylo převedeno do sféry vnitřních církevních věcí. Přihlášky dětí k vyučování ať se podávají farnímu úřadu a rozsah vyučování, rozdělení dětí ať provede na návrh duchovního správce místní ordinář.

10. Žádáme, aby bylo kněžím dovoleno navštěvovat vězení a nemocnice, když si to pacienti, vězni nebo jejich příbuzní přejí, ale i na základě vlastního přání kněze. Umožnit náboženské obřady ve věznicích a nemocnicích. Dovolit věřícím ve výkonu trestu nosit kříže a další náboženské symboly a také mít u sebe náboženskou literaturu. Umožnit jim zpověď a duchovní rozhovory s kněžími.

11. Žádáme souhlas ke konání exercicií neboli duchovních cvičení pro laiky.

12. Žádáme, aby každé farní společenství u nás mohlo mít farní radu, jako je to i u jiných církví a v jiných státech, v níž by laici byli nápomocni kněžím, aby se společně pomáhaly řešit problémy farnosti, a také proto, aby se mohla racionalizovat duchovní správa.

13. Žádáme možnost vzájemného styku s křesťanskými organizacemi v celém světě podle vlastního výběru.

14. Žádáme, aby věřícím občanům bylo umožněno organizování a účast, ať již samostatně nebo společně, i na poutní místa v zahraničí.

15. Žádáme, aby věřícím občanům byly v plném rozsahu zabezpečeny náboženské publikace podle skutečných potřeb věřících. Umožnit založení náboženských nakladatelství pod vedením církevních představitelů, povolit vydávání náboženských časopisů různého zaměření, povolit otevření veřejných knihoven a čítáren s náboženskou literaturou.

16. Žádáme, aby různé opisování a rozšiřování náboženských textů nebylo považováno za nedovolené podnikání nebo jiný trestný čin nebo přečin.

17. Žádáme možnost odebírání náboženské literatury ze zahraničí podle zájmů a potřeb věřících. Proto žádáme, aby tato literatura nebyla celními orgány zabavována.

18. Žádáme právo na pořad v rozhlase a televizi po dohodě se Sborem ordinářů ČSR nebo později s předsedou biskupské konference.

19. Žádáme, aby bylo zamezeno záměrné rušení vatikánského rozhlasu v české a slovenské řeči vysílané každou neděli rozhlasovou stanicí Svobodná Evropa.

20. Žádáme, aby byla dovolena nejen ateistická propaganda, ale aby bylo dovoleno a umožněno i veřejné šíření křesťanského učení, jak duchovními osobami, tak i laiky. Proto také žádáme, tak jako je využívaným právem marxistů a jiných ateistů kritické hodnocení náboženství a církví, tak aby byla dána stejná možnost křesťanům a jiným občanům, aby i oni ve svých publikacích a veřejném životě mohli podrobit kritickému hodnocení učení marxismu-leninismu a aby tato činnost nebyla posuzována jako nějaký trestný čin.

21. Žádáme, aby byly vráceny zabrané církevní budovy, které si z vlastních prostředků pořídili věřící občané a které jsou potřebné pro činnost církve, včetně budov na poutních místech, exercičních domů, budov bohosloveckých fakult, zabraných budov řeholních společností i s příslušenstvím.

22. Žádáme, aby byla umožněna stavba nových kostelů tam, kde jich je potřeba.

23. Žádáme zamezení svévolného odstraňování křížů, soch, kapliček a jiných náboženských a kulturních památek po našich předcích z návsí, cest, měst a jiných míst.

24. Žádáme, aby pravomoc církevních tajemníků byla omezena a vymezena na základě marxistické zásady, že „církve se musí stát svobodnými, na státní moci nezávislými spolky občanů stejného smýšlení". Z toho důvodu ať je z pravomoci církevních tajemníků vyčleněna pravomoc zasahovat do jmenování, přeložení i výkonu činnosti duchovních a zasahovat do všech ostatních věcí, které jsou ve většině demokratických států vnitřní záležitostí církví.

25. Žádáme urychlenou a důslednou rehabilitaci nezákonně odsouzených kněží, řeholníků a aktivních náboženských laiků.

26. Žádáme zamezení diskriminace věřících křesťanů v zaměstnání, především ve školství.

27. Žádáme, aby měli věřící občané možnost v rámci petičního práva se vždy vyjadřovat k jakýmkoli problémům, o kterých jsou přesvědčeni, že je jejich morální povinností se k nim vyjádřit. Žádáme také, aby pak za tuto

svoji aktivitu nebyli obviňováni z nezákonné činnosti a aby jim nebyl petiční materiál zabavován.

28. Žádáme, aby byly zrušeny všechny právní předpisy, které neoprávněně kriminalizují značnou část náboženské činnosti duchovních i laiků.

29. Žádáme doplnění nebo úpravu těchto článků naší dosavadní ústavy:

a) Článek 16 ústavy, ve kterém je uvedeno, že „veškerá kulturní politika v Československu, rozvoj vzdělání, výchova a vyučování jsou vedeny v duchu vědeckého světového názoru, marxismu-leninismu", nutno pozměnit tak, aby se nebránilo církvi v jejím vlivu v kulturní oblasti, rozvoji vzdělání a v její úloze výchovy a výuky i malých dětí.

b) Článek 20, odstavec 2 doplnit, aby zněl takto: „Rovnoprávnost všech občanů bez zřetele na národnost, rasu a náboženství je zaručena."

c) Článek 24, odstavec 3, ve kterém je uvedeno, že „veškerá výchova a všechno vyučování jsou založeny na vědeckém světovém názoru...", nutno pozměnit v tom smyslu, aby bylo respektováno přání rodičů, aby výchova jejich dětí byla v souladu s jejich náboženským přesvědčením.

d) Článek 28, odstavec 1, ve kterém je uvedeno, že „je všem občanům zaručena svoboda projevu ve všech oborech života společnosti, zejména také svoboda slova a tisku", je nutno doplnit v tom smyslu, aby svoji víru kněz i laik mohl nejen vyznávat, ale i veřejně šířit.

30. Žádáme také, aby všechny platné zákony a závazné právní předpisy dotýkající se přímo nebo i nepřímo náboženské oblasti byly uvedeny do souladu s Mezinárodním paktem o občanských a politických právech, jak je uvedeno v článku 2 tohoto paktu. Jde zvláště o dodržování těchto článků paktu: článek 18, týkající se práva občanů na svobodu myšlení, svědomí a náboženství; článek 19, týkající se práva občanů zastávat svůj názor bez překážky; článek 20, týkající se zákazu jakékoli národní, rasové a náboženské nenávisti; článek 21, uznávající právo občanů na pokojné shromažďování; článek 22, uznávající právo občanů na svobodu sdružovat se s jinými; článek 26, zakazující jakoukoli diskriminaci podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, politického nebo jiného přesvědčení atd.; článek 27, uznávající právo etnických, náboženských nebo jazykových menšin na užívání své vlastní kultury, vyznávání a projevu svého vlastního náboženství.

31. Žádáme, aby byla utvořena smíšená komise složená ze zástupců státních orgánů a zástupců katolické církve včetně laiků jmenovaných Otcem kardinálem Tomáškem a podobně i se zástupci katolické církve ze Slovenska, která by se našimi návrhy zabývala a je řešila.

Převzato z časopisu Studie Řím 1988, č.115

Svatý Vojtěch a jeho doba

Radim Černušák OP

Mgr. Radim Tomáš Černušák OP, nar. 1972, absolvoval studia historie na Filosofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. V současné době studuje na Teologické fakultě UP v Olomouci. Je archivářem Československé provincie dominikánů.

Svatý Vojtěch, od jehož mučednické smrti uplyne letos tisíc let, si právem zaslouží pozornost, která je mu věnována. Abychom však mohli lépe poznat a pochopit jeho osobnost, je nutné jej zařadit do širších souvislostí 10. století, protože jenom tak se nám ukáže jeho velikost a vliv, který měl na tehdejší společnost.

Po zmatcích 9. století, způsobených rozpadem francké říše a vlnou nájezdů Vikingů, Saracenů a Maďarů, se nový řád v oblasti střední Evropy podařilo přinést panovníkům saské dynastie, kteří se v Německu ujali vlády po r. 919. Druhý panovník této dynastie, Oto I. (936 – 973), se snažil v první řadě upevnit svoji moc právě na německém území rozděleném na několik partikulárních vévodství. Aby získal jistou protiváhu vůči vévodům, zavedl politiku úzké spolupráce a podpory církve. Biskupům a opatům udělil řadu světských privilegií, kterými je zavázal k podpoře a jejichž prostřednictvím uskutečňoval centrální vládu. Na obsazení církevních hodností a úřadů měl hlavní vliv pochopitelně panovník. Díky jeho bratrovi a arcibiskupovi Brunovi (†965) však byla většina prebend obsazena skutečně vynikajícími muži. S pomocí „říšské církve" se Oto I. snažil více integrovat i území Slovanů za Labem, která dobyl už jeho otec Jindřich I.. Tak byla založena arcibiskupství v Hamburgu a Magdeburgu, která se stala centry východní misie i politiky. Otovi I. se také podařilo porazit vévody, kteří se bránili centrální moci, a odstranit vážné vnější nebezpečí tím, že porazil Slovany a v r. 955 maďarské hordy na řece Lechu. Posílení moci v Německu a celková situace mu umožnila rozšíření vlivu také směrem na jih – na Apeninský poloostrov. Dne 2. února 962 dosáhl velkého úspěchu, když byl v Římě papežem korunován za císaře. Tak došlo vlastně k obnovení impéria Franků a politiky karolinské doby a říši Oty I. s jejím saským jádrem se otevřela nová cesta politické a kulturní orientace. Ve vztahu k papeži vystupoval císař jako jeho ochránce a v době 10. století, kdy papežství prožívalo velkou vnitřní krizi, zahájil jeho obrodu tím, že volbu papežů vymanil z partikulárních zájmů římské aristokracie a podřídil sobě.

Kromě papežství se nepříznivé jevy projevovaly v celé církvi. Rozšířenou praxí, zvláště v říši západofrancké a v Itálii, bylo jednak udělování církevních úřadů laikům, kteří tak získávali možnost využívat církevní majetek k osobnímu prospěchu, a jednak tzv. simonie, tzn. získání církevního úřadu za peníze nebo jiné hmotné výhody. Právě 10. století se však stalo kolébkou reformního hnutí, které usilovalo o nápravu těchto zlořádů a později, když se rozšířilo na celou církev, umožnilo její vymanění ze světského područí. Tomuto hnutí se říká clunyjské, podle benediktinského kláštera v Cluny, kde mělo svůj počátek a centrum. Cluny bylo založeno v r. 910 vévodou Vilémem Akvitánským. Důležitou pro jeho rozkvět se stala zvláště skutečnost stanovená v zakládací listině, totiž aby fundace nepodléhala žádnému světskému ani duchovnímu pánu, ale aby byla podřízena přímo Svatému stolci. Tamní řeholníci pod vedením významných opatů, jakými byli Odon (924 – 942), Aymard (942 – 954) a Majolus (954 – 994), důsledně zachovávali řeholi sv. Benedikta. Vzorný život kláštera v Cluny a jeho samostatné vystupování a vliv získal záhy dost následovníků. Původní vnitřní klášterní reforma se také brzy zaměřila na opravné úsilí v církvi vůbec, zvláště na boj proti simonii, ačkoliv samotní clunyjští mniši se ještě nestavěli proti laické investituře, jako spíše proti jejímu zneužívání. Nesmíme však zapomenout ani na jejich snahu o hlubší prostoupení křesťanských zásad do života společnosti, např. odstranění krevní msty a později, v 11. století, zavádění Božího míru (*treuga Dei*) – míru zbraní v určité době. V tomto díle nalezlo clunyjské hnutí podporu biskupů, papežů a římských císařů.

Koncem 10. století bylo reformní hnutí vycházející z klášterů doplněno novým směrem, který se zrodil v oblasti horní Itálie a poněkud v protikladu s clunyjskými benediktiny se orientoval na obnovu poustevnického života v duchu egyptských monastických ideálů. Hlavními představiteli byli sv. Romuald (†1027), původně mnich kláštera clunyjské reformy, který pak žil jako poustevník a po r. 992 zakládal poustevnické kolonie, z nichž se vyvinul řád kamaldulů, a sv. Nilus mladší (cca 905 – 1005), poustevník z města Rossana, zakladatel kláštera Grottaferrata.

Nástupci Oty I. pokračovali v jeho politice, ale za jejich vlády můžeme postihnout jistý vývoj. Týkal se zvláště chápání císařského titulu a jeho role. Ota II. (973 – 983) nahradil titul *Imperator Augustus*, který užíval jeho otec, titulem *Imperator Romanorum*, císař Římanů. Oto III. (983 – 1002), na něhož měla velký vliv výchova jeho matky Theofano, neteře byzantského císaře, usiloval už o skutečnou „obnovu římské říše". *Renovatio Imperii Romanorum* se stala jeho hlavním programem zvláště

poté, co byl v r. 996 v Římě korunován a zvolil jej za své sídlo. Měl vizi mohutné říše vybudované na křesťanských principech, v jejímž čele by stál císař spolu s papežem. Nejvyšší duchovní a světská moc by spolupracovaly na šíření a vítězství křesťanství, myšlenka univerzálního impéria se spojila s univerzalitou církve. Je možné, že tyto smělé ideje souvisely s eschatologickými očekáváními, které se týkaly blížícího se roku 1000. Ideu obnoveného císařství se však realizovat nepodařilo.

Hluboce zbožný a velmi vzdělaný mladý císař nacházel oporu u svých přátel a spolupracovníků, k nimž patřil jeho kaplan Bruno, pozdější papež Řehoř V. (996 – 999) a dále zejména vzdělanec a biskup v Remeši a pak v Ravenně Gerbert z Aurillacu, který se stal papežem jako Silvestr II. (999 – 1003). Blízkými osobnostmi však byli Otovi III. i sv. Romuald a sv. Vojtěch, který měl na Otu III. nepochybný bezprostřední vliv.

Sv. Vojtěch se narodil kolem r. 956 a pocházel z mocného rodu Slavníkovců, kteří v té době ovládali severovýchodní část dnešních Čech. Mládí prožil na Libici, kde získal základy vzdělání. Na další studia byl poslán do Magdeburgu, nově zřízeného arcibiskupství a důležitého misijního centra. O úrovni vzdělání, kterého zde dosáhl, mluvili již současníci s uznáním. Asi už právě zde, v Magdeburgu, měl možnost blíže se seznámit s vyspělou kulturou otonské říše a také s postavením, vlivem a misijní činností „říšské církve" pod záštitou císaře. Když se pak v r. 981 jako podjáhen vrátil do Čech a stal se členem katedrálního kněžstva v Praze, nemohl nevidět rozdíly. Pohanské přežitky a tradice, kterými se řídila společnost v Čechách, byly vzdáleny od podpory, kterou mělo pronikání křesťanských ideálů do života lidí v říši Otonů. Po smrti prvního pražského biskupa Sasa Dětmara (981) byl v lednu 982 zvolen biskupem právě Vojtěch. Šlo zřejmě o politickou taktiku Přemyslovců, o získání závazku vůči Slavníkovcům či o snahu učinit, v duchu doby, kdy biskupové byli služebníky vládnoucích panovníků, Vojtěcha jakousi manipulovatelnou figurkou. Jenže Vojtěch se záhy ukázal jako silná osobnost se samostatným jednáním. Ve Veroně, kam Vojtěch odešel za císařem Otou II. pro investituru, se totiž seznámil s muži, kteří měli velký vliv na život církve a společnosti. Byl to toulský biskup Gerard a zejména clunyjský opat Majolus, hlavní představitel opravného a emancipačního hnutí v církvi, které směřovalo, jak již byl řečeno, i k prohloubení náboženského života vůbec. Setkání s novým a dynamickým myšlenkovým směrem Vojtěcha trvale poznamenalo a určilo mu jeho vlastní orientaci. Důslednější prosazování křesťanských zásad vedlo ke konfliktu s domácí společností, kde stále existovalo mnohoženství, pověra, otrokářství a krevní msta. Vojtěch

konal misijní a pastorační cesty po celé říši českého knížete Boleslava II., snad už tehdy navázal kontakty s uherským vládcem Gejzou. Zpráva o tom, že pokřtil jeho syna Štěpána, je sice sporná, ale Vojtěchovi lze připsat spoluúčast na příklonu Uher k západní civilizaci. Rozpory s domácím prostředím však dospěly tak daleko, že Vojtěch musel v r. 988 opustit svou diecézi a v Římě žádal papeže, aby jej zprostil náročného úřadu. Papež Jan XIV. svolil, ale pražskou diecézi zatím neobsadil. Vojtěch pak uvažoval o pouti do Svaté země, v čemž jej podporovala i císařovna Theofano, ale cestou se rozhodl zůstat v benediktinském klášteře Monte Cassino jako mnich. Konvent ovšem zřejmě ještě prožíval určitou krizi a mniši se pokoušeli využívat biskupské hodnosti sv.Vojtěcha pro své cíle, což se mu příčilo. Na radu opata sv. Nila Rossanského, o kterém již byla řeč a s nímž se osobně setkal v klášteře Vallaluca, odešel Vojtěch do římského kláštera sv. Alexia a sv. Benedikta na Aventinu. V tomto reformovaném klášteře, po souhlasu papeže, složil Vojtěch dne 17. dubna 990 řádovou profesi. V klášteře s ním zůstal i jeho nevlastní bratr a průvodce Radim. Je pravděpodobné, že právě zde měl Vojtěch možnost seznámit se i s dalším významným mužem, se sv. Romualdem, který v této době žil ještě jako potulný kazatel a měl blízko i k samotnému Otovi III.

Doba pobytu v klášteře na Aventinu patřila bez pochyby k nejšťastnějším ve Vojtěchově životě a jistě přispěla i jeho dalšímu intelektuálnímu a duchovnímu vzrůstu. Netrvala však dlouho. Po smrti míšeňského biskupa Folkolda, který v Čechách zastupoval sv. Vojtěcha, naléhal mohučský metropolita Willigis na Vojtěchův návrat. Rovněž Čechové vyslali v létě 992 do Říma poselstvo a prosili sv. Vojtěcha, aby se ujal své diecéze. Vojtěch přijal určité záruky knížete a ještě před zimou r. 992 se vrátil do Čech v čele průvodu, v němž byli i benediktini budoucího břevnovského kláštera a zřejmě i různí umělci. Návrat byl sice hned zpočátku poznamenán nepříjemným zážitkem v plzeňském podhradí, kde se právě konal bujný trh přesto, že byla neděle. Přijetí v Praze však bylo slavnostní a sám kníže vystupoval velmi smířlivě. Mniši, kteří putovali s Vojtěchem, byli zpočátku usazeni v malém klášteříku poblíž dnešní Plzně a v r. 993 byli uvedeni na stavební místo nedaleko Prahy, které pro ně biskup zakoupil. Papež Jan XV. vydal 31. května 993 zvláštní list, kterým vzal nový benediktinský klášter pod svoji ochranu. Sv. Vojtěchovi se pak v následující době vcelku dařilo jeho pastorační, misijní a kulturní úsilí, které vedl se svými spolupracovníky. Ale ani tentokrát neměla jeho činnost delší trvání. Nedůvěra a napětí mezi knížetem a Vojtěchem

trvaly a když dosáhly kritického bodu, odešel Vojtěch opět z diecéze. Bezprostřední pohnutkou bylo narušení chrámového azylu vykonáním krevní msty přímo v kostele sv. Jiří v Praze. Vojtěch zamířil přes Uhry opět do Říma, kam dospěl v létě r. 995 a byl opět přijat do kláštera sv. Alexia a sv. Benedikta na Aventinu. V té době došlo v Libici k tragické události, kdy vojsko českého knížete vyvraždilo všechny přítomné Slavníkovce. Tato skutečnost jistě ještě více oddálila Vojtěcha od jeho země. Na nátlak papeže Řehoře V. a arcibiskupa Willigise se přesto snažil o návrat do své diecéze, na podzim r. 995 ještě vyslal poselstvo do Čech. Byl však domácími odmítnut, a tak mohl uplatnit dřívější papežův souhlas, že v takovém případě se může věnovat misii v Pobaltí, o níž zřejmě uvažoval již nějakou dobu.

V r. 996 přijel do Říma Oto III., aby se zde nechal korunovat na císaře. Právě tato skutečnost a pobyt císaře a jeho spolupracovníků v Římě napomohly významně k dotvoření myšlenky obnovení římského impéria. Vojtěch měl možnost seznámit se s císařovým okolím i se samotným Otou III. Při důvěrných rozhovorech mezi oběma muži se Vojtěchova koncepce misií při východních hranicích říše ztotožnila s Otovým pojetím univerzálního impéria jakožto křesťanského státu, do kterého by byly zahrnuty i slovanské národy a který se v těchto oblastech nemohl šířit silou zbraní. Asi s vědomím polského knížete Boleslava Chrabrého se tedy Vojtěch odebral na misii k pohanským Prusům, kde 23. dubna 997 podstoupil mučednickou smrt. Jeho tělo dal Boleslav Chrabrý vykoupit cenou zlata a dal je slavnostně pohřbít v Hnězdně. Tato skutečnost, stejně jako i vznik řady chrámů zasvěcených sv. Vojtěchovi takřka bezprostředně po jeho smrti (Cáchy, Řím, Subiaco, Perea u Ravenny, etc.) a postavení Vojtěchových blízkých spolupracovníků Radima a Anastáze do čela nově zřízených arcibiskupství v Hnězdně a Ostřihomy, svědčí o významu tohoto muže a jeho myšlenek již v jeho době. Lze předpokládat, že v pozadí těchto událostí stála osoba jeho přítele císaře Oty III., který když se dozvěděl o Vojtěchově mučednictví „pokorně zpíval Bohu vznešené hymny, že v jeho době si On vzal k sobě skrze palmu mučednictví takového služebníka."

O jednotě církve (De catholicae ecclesiae unitate)

Sv. Cyprián

Thascius Caecilius Cyprianus (210 – 258) byl biskupem v Kartágu a podstoupil mučednickou smrt za vlády císaře Valeriána. Náleží mezi největší muže křesťanského starověku. Angažoval se v řešení sporu o znovupřijetí „padlých", tj. těch, kteří víru zradili, do církve (spis „O odpadlících") a v otázce opakování křtu uděleného bludaři. Je autorem celé řady spisů, týkajících se různorodých problémů. Souborné vydání jeho díla se nachází v Migneho Patrologii a v jiných odborných edicích církevních spisovatelů. Česky vyšlo: „O modlitbě Páně", „Donátovi", „O žárlivosti a závisti", „O chování panen". Většina těchto překladů byla uveřejněna v časopisech Blahověst a Časopis katolického duchovenstva. R. 1848 vydal v Praze Stárek knihu „Sv. Cypriana věk a spisy" a dominikánská edice Krystal publikovala v překladu Vojtěcha Martinů Cypriánovo závažné dílo „O jednotě církve", které vyšlo v Olomouci r. 1940 a z něhož zde uveřejňujeme ukázku.

Spis je vlastně pastýřský list, napsaný v období Novaciánova schizmatu. Cyprián tu důrazně obhajuje dogma: „Salus extra ecclesiam non est" (Mimo církev není spásy) a ve čtvrté kapitole vykládá Mt 16,18 („Ty jsi Petr,...") a praví, že na Petrovi zbudoval Kristus svoji církev a jednota základu zaručuje jednotu stavby. Nemůže mít Boha za otce, kdo nemá církev za matku. Na konci napomíná odloučené k návratu do církve a věřící k bratrské lásce.

Cyprián byl horlivý pastýř a muž praxe, kterému nade vše leželo na srdci dobro církve. A právě ve svém „sentire cum ecclesia" je velmi inspirativní i dnes.

IV.

Snadný je důkaz tam, kde je víra obsahem pravdy. Pán praví Petrovi: „A já ti pravím, že ty jsi Petr; a na té skále zbuduji svou církev a brány pekel ji nepřemohou. Dám ti klíče království nebeského a co svážeš na zemi, bude svázáno i v nebi, a co rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i v nebi" (Mt 16, 18–19). A opět po svém zmrtvýchvstání říká: „Pas mé ovce!" (J 21, 16.17). Nad ním jediným staví svou církev a jemu přikazuje pást své ovce, ačkoliv po svém zmrtvýchvstání uděluje všem apoštolům stejnou moc a praví: „Jako mne poslal Otec, tak já posílám vás." Po těch slovech na ně dechl a řekl jim: „Přijměte Ducha svatého. Komu odpustíte hříchy, tomu

jsou odpuštěny, komu je neodpustíte, tomu odpuštěny nejsou" (J 20, 21–23) – přece, aby získal jednotu, ustanovil jediný stolec a základ této jednoty počínající od jednoho podepřel svou autoritou! Ovšem i ostatní apoštolé byli to, co byl Petr: nadaní stejnou poctou a mocí. Začátek však pochází od jednoty a prvenství je dáno Petrovi, aby byla prokázána jedna Kristova církev a jeden stolec. A pastýři jsou všichni, ale stádo se ukazuje jedno, které má být ode všech apoštolů jednomyslně spravováno, aby se ukázala jedna církev. Jednu a tutéž církev také v Písni Duch svatý z poslání Páně označuje a praví: „Ona jediná je holubice moje, moje bezúhonná, jedinečná ze své matky, přečistá z té, jež ji porodila" (Pís 6,9). Kdo jednotu této církve nezachovává, opravdu si myslí, že má víru? Kdo se vzpírá a vzpouzí proti církvi, kdo stolec Petrův, na němž je církev vystavena, opouští – ten věří, že je v církvi? Ba i blažený apoštol Pavel o tomtéž učí a tajemství jednoty osvětluje, když říká: „Jedno je tělo a jeden Duch, k jedné naději jste byli povoláni; jeden je Pán, jedna víra, jeden křest, jeden Bůh a Otec všech, který je nade všemi..."(Efes 4, 4–6).

V.

Tuto jednotu musíme zachovávat a hájit zvláště my, biskupové, kteří stojíme v čele církve, abychom dokázali, že biskupství je jedno, nedělitelné. Ať nikdo lhaním neklame bratrstvo, nikdo ať pravdu víry neporušuje zlotřilou zpronevěrou. Biskupství je jedno, jehož díl drží jednotlivci v neporušenosti. I církev je jedna a vzrůstem i plodností se široko rozkládá. Jako je mnoho slunečních paprsků, ale světlo je jedno; jako je mnoho větví na stromě, a kmen je pouze jeden, pevně zakořeněný; jako z jednoho pramene vyvěrá mnoho potůčků a třebas se zdá, že se tříští mnohotvárným tokem, jednota je zachována v jeho počátku. Odtrhni sluneční paprsek od slunce, jednota světla tímto rozdělením neutrpí. Ulom větev ze stromu, úlomek nebude moci pučet. Zadrž potok od pramene, odtržený vyschne. Tak i církev, zalita Pánovým světlem, vysílá paprsky na celý svět. Je jen jediné světlo, které se všude rozlévá a jednota těla se netříští. Své velmi plodné ratolesti rozkládá po celé zemi, hojně plynoucí potůčky rozvádí do šířky. Jedna však je hlava, jeden původ i jedna matka, četná v plodnosti v nástupcích. My jsme jejím plodem, jejím mlékem jsme kojeni, jejím duchem oživeni.

VI.

Kristova Snoubenka cizoložit nemůže, je neporušená a cudná. Zná toliko jeden dům, v čistém studu chrání posvátnost jednoho lože. Ta nás zachovává pro Boha; synům, které zplodila, přiděluje království. Kdokoliv je od církve odtržen, spojuje se s cizoložnicí, odděluje se od zaslíbení církve: nedosáhne od Krista odměny ten, kdo opustil Kristovu církev. Je cizinec, hanebník a nepřítel. Nemůže mít Boha za Otce, kdo nemá církev za matku. Copak

se mohl někdo zachránit, kdo byl mimo Noemovu archu? A ten, kdo je mimo církev, si myslí, že vyvázne?. Pán napomíná a praví: „Kdo není se mnou, je proti mně. A kdo se mnou neshromažďuje, rozptyluje" (Mt 12,30). Kdo Kristův mír a svornost kazí, ten jedná proti Kristu. Kdo mimo církev shromažďuje, Kristovu církev rozhání. Pán říká: „Já a Otec jedno jsme." (J 10,30). A opět o Otci i Synu i Duchu svatém je psáno: „A tito tři jsou zajedno" (1 J 5,7). A někdo věří, že tato jednota upevněná samým Bohem, související s nebeskými tajemstvími, by mohla být roztržena sporem srdcí, která se střetla? Kdo se této jednoty nedrží, nedrží se Božího zákona, nemá víry Otce ani Syna, nemá život a spásu.

VII.

Tato závaznost jednoty, toto pouto nerozvazatelné svornosti se dosvědčuje, když se v evangeliu tunika Pána Ježíše nedělí ani netrhá, ale komu z losujících o šat Kristův připadá, přijímá šat neporušený a je v jeho vlastnictví netknutá a nerozdělená. Písmo o tom praví: „Ten šat byl beze švů, odshora vcelku utkaný. Řekli si mezi sebou: Netrhejme jej, ale losujme o něj, čí bude" (J 19, 23–24). Ona měla jednotu, která přichází svrchu, to je s nebe od Otce, která nemůže být vůbec trhána od toho, kdo ji přijímá ve svůj majetek, vždyť jí přísluší celá a zároveň pevná stálost.

Kdo církev Kristovu dělí, nemůže vlastnit Kristův šat. Opačně je tomu u Šalomouna. Když umřel a jeho království i poddaní měli být rozděleni, prorok Achiáš, když se setkal na poli s králem Jarobeámem, roztrhl svůj plášť na dvanáct kusů a řekl: „Vezmi si deset kusů! Toto praví Hospodin, Bůh Izraele: Hle, já odtrhnu království z ruky Šalomounovy a tobě dám deset kmenů. Jemu zbude jeden kmen ze všech izraelských kmenů kvůli mému služebníku Davidovi a kvůli Jeruzalému, městu, které jsem si vyvolil, abych tam dal spočinout svému jménu" (1 Král 11, 31–32.36). Achiáš tedy roztrhl své roucho, když se dvanáct kmenů izraelských trhalo od sebe. Proto také, že se nesmí Kristův lid rozdělit, jeho tunika je odshora vcelku utkaná, vlastníci ji nerozdělili. Nedělitelná, celičká a nepáraná poukazuje na pevnou svornost našeho lidu – těch, kteří jsme oblékli Krista.

X.

Takto povstaly hereze a ještě často povstávají, když nemá zvrácená mysl pokoje, když se rozvratná zrada nepřidržuje jednoty. Aby se tak dělo, Bůh dopouští a trpí z dvojího důvodu: 1. poněvadž ponechává každému svobodnou vůli, 2. aby víra osvědčených zazářila co nejjasněji, když byla soudem pravdy naše mysl a naše srdce vyzkoušena. Duch svatý napomíná skrze apoštola Pavla a praví: „Neboť musí být mezi vámi i kacířství, aby se ukázalo, kdo z vás se osvědčí" (1 Kor 11,19). Tak se osvědčují věrní, tak se odkrývají zrádní. Tak se zde i před soudným dnem rozdělují duše spravedlivých

od nespravedlivých, a plevy se oddělují od zrna. To jsou ti, kteří sami sebe mezi nerozvážnou sběří vydávají za vrchnost bez božského ustanovení, kteří se bez náležitého oprávnění vydávají za představené, kteří, aniž by jim kdo dal biskupský úřad, si přisvojují biskupovo jméno.

Ty Duch svatý označuje v žalmech jako sedící na morové stolici, jako záhubu a nákazu víry, klamající hadím jazykem, výtečníky v porušení pravdy, chrlící smrtelné jedy morovými jazyky; jejich řeč je jako rakovina, styk s nimi vlévá do nitra a do srdcí jednotlivců smrtelný hnis.

XII.

Ať se někteří neomlouvají nepodstatným výkladem o tom, co řekl Pán: „Neboť kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich" (Mt 18,20). Porušovatelé evangelia, falešní vykladači se přidržují posledních slov, předchozí přeskakují. Pamatují si část a jinou část lstivě ututlávají. Jako jsou sami odříznuti od církve, tak myšlenku jedné kapitoly trhají: Pán totiž, když vybízel své učedníky ke svornosti a míru, pravil: „Amen pravím vám, shodnou-li se dva z vás na zemi v prosbě o jakoukoli věc, můj nebeský Otec jim to učiní. Neboť kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich" (Mt 18, 19–20). Těmi slovy se dává najevo, že se uděluje ne množství, ale jednotě. „Shodnou-li se" – praví– „dva z vás na zemi"; nejdříve zdůraznil jednomyslnost, dodal, že musí předcházet pokojná svornost, a vyložil, abychom se pevně ve víře shodli.

Jak je však možné, aby souhlasil s jiným ten, který se nesrovnává s tělem církve samé a s veškerým bratrstvem? Jak se mohou dva nebo tři shromáždit ve jménu Kristově, je-li o nich známo, že odpadli od Krista a jeho evangelia? Ne my od nich, ale oni odpadli od nás. Když potom vznikla kacířství a schizmata a oni si založili různé malé obce, opustili hlavu a základ pravdy. Kristus ale mluví o své církvi a to k těm, kteří v církvi jsou, budou-li sami svorni, budou-li prosit dva nebo tři pospolu jednomyslně, podle toho, jak přikázal a vybídl, aby mohli, byť by byli jen dva nebo tři, dosáhnout od Boží Svrchovanosti toho, oč žádají. „Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém" – říká – „tam jsem já uprostřed nich." Totiž s upřímnými a pokojnými, s bohabojnými a těmi, kdo zachovávají Boží přikázání. Řekl, že je se dvěma nebo třeba se třemi, jako byl se třemi jinochy v ohnivé peci. Poněvadž byli k Bohu upřímní a mezi sebou jednomyslní, zatímco je plameny obklopovaly, osvěžil je krůpějemi rosy. A jako sám přispěl dvěma uvězněným apoštolům, jelikož byli upřímní a svorní, sám brány žaláře otevřel, aby slovo, které věrně hlásali zástupům, přednesli.

Když tedy ve svém poučování tak mluví a praví: „Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich" – neodděluje lidi od církve ten, který církev ustanovil a založil, ale když vytýkal zrádným

nesvornost, věrným svou řečí doporučuje pokoj a ukazuje, že je mnohem raději se dvěma nebo se třemi, kteří se jednomyslně modlí, než s nejednotným zástupem – více pak, že je možno dosáhnout vroucí modlitbou několika, než nesvornou modlitbou mnohých.

XXIII.

Přál bych si však, nejmilejší bratři, a zároveň se přimlouval a radil, aby, je-li to možno, žádný z bratří nezahynul, aby jednotné tělo svorného lidu ve svém náručí uzavírala plesající matka. Jestliže však zdravá rozvaha nebude moci přivést na cestu spásy některé původce roztržky a schizmatu, setrvávající ve svém zaslepeném a urputném šílenství – ostatní, ať už je vede prostoduchost, nebo jsou svedeni bludem, nebo omámeni jakousi chytrostí klamné lstivosti, odpoutejte se od klamných osidel, pobloudilé kroky odvraťte od bludu a uznejte správný směr nebeské cesty.

Tak dosvědčuje apoštol Pavel: „Přikazujeme vám, bratři, ve jménu Pána Ježíše Krista, abyste se stranili každého bratra, který vede zahálčivý život a nežije podle naučení, která jste od nás převzali“ (2 Tes 3,6). A opět říká: „Nenechte se od nikoho svést prázdnými slovy, aby vás nestihl Boží hněv jako ty, kdo ho neposlouchají. Proto s nimi nemějte nic společného“ (Efes 5, 6–7). Straňme se a střezme se oněch provinilců, ba přímo před nimi prchejme, aby snad někdo nezbloudil od směru pravé cesty a stejnou vinou se sám neprovinil, kdyby se k špatně jednajícím připojil a kráčel cestou bludu a viny. Bůh je jeden, jeden je Kristus, jedna i jeho církev a jedna víra a jeden lid, který stmelen svorností tvoří jedno úplné tělo. Tato jednota nemůže být rozervána, ani jedno tělo nemůže být rozděleno, rozbije-li se spojení, a na kusy roztrženo, když se rozerve a rozdrásá nitro. Cokoliv se odlučuje od mateřství, nemůže žít samo o sobě, ani dýchat, ztrácí podstatu spásy.

XXIV.

Duch svatý nás napomíná a praví: „Jak je tomu s mužem, který si oblíbil život, jenž miluje dny, v nichž by užil dobra? Střeží před zlobou svůj jazyk a své rty před záludnými řečmi. Vyhýbá se zlu a koná dobro, vyhledává pokoj a snaží se o něj“ (Ž 34, 13–15). Syn pokoje má hledat a zachovávat mír, od zla svárů má zdržovat svůj jazyk ten, který zná a miluje pouto lásky. Mezi své božské příkazy a spasitelné rady Pán přidal, když se už přiblížilo utrpení: „Pokoj vám zanechávám, svůj pokoj vám dávám; ne jako dává svět, já vám dávám“ (J 14,27). Tento odkaz nám dal, všechny dary svého slibu, všechny odměny v pokojném životě nám přislíbil. Jestliže jsme spoludědici Kristovými, zůstaňme v Kristově míru. Jsme-li synové Boží, máme být pokojní. „Blahoslavení šiřitelé pokoje, neboť oni budou nazváni syny Božími“, praví (Mt 5,9). Synové Boží mají být pokojní, pokorného srdce, upřímní v řeči, svorní v lásce, věrně k sobě připoutáni pouty jednomyslnosti.

XXV.

Tato jednomyslnost panovala kdysi za apoštolských časů. Tak si Pánův věřící lid udržel svoji lásku, zachovával přikázání, navzájem se miloval. Tak to schvaluje Písmo sv., které praví: „Ti všichni se svorně a vytrvale modlili spolu se ženami, s Marií, matkou Ježíšovou, a s jeho bratry" (Sk 1,14). A tedy poněvadž prosili v účinných modlitbách, s důvěrou mohli dosáhnout všeho, co žádali od Božího milosrdenství.

XXVI.

U nás se, bohužel, tak zmenšila jednomyslnost, že i štědrost v jednání téměř zmizela. Tehdy prodávali domy a statky a ukládali si poklady v nebi. Vše, co stržili, přinášeli apoštolům, aby to rozdělili mezi chudé.

My nyní nedáváme ani desátky a ačkoliv Pán přikazuje prodat, spíše kupujeme a zvětšujeme. Tak v nás vymizel žár víry, tak ochladla mezi věřícími horlivost. A proto Pán, jako by předvídal naše časy, říká: „Ale nalezne Syn člověka víru na zemi, až přijde?" (Lk 18,8) A hleďte, jeho předpověď se naplňuje: už nikdo nevěří, maje přitom bázeň Boží, zákonitou spravedlnost a lásku. Nikdo nemyslí na strašnou budoucnost, nikdo nemyslí na Pánův hněv, ani na hněv Boží; nikdo neuvažuje, s jakými tresty se setkají nevěrci a že zrádcům jsou určena věčná muka. Toho všeho by se naše svědomí obávalo, kdyby věřilo. Protože nevěří, nebojí se. Kdyby však věřilo, vyvarovalo by se: kdyby se vyvarovalo, vyvázlo by.

Probuďme se již, pokud můžeme, nejmilejší bratři, a když přerušíme spánek staré nečinnosti, buďme bdělí v plnění a střežení příkazů Pánových. Buďme takoví, jakými nás chce mít on, když praví: „Vaše bedra ať jsou přepásána a vaše lampy ať hoří. Buďte jako lidé, kteří čekají na svého pána, až se vrátí ze svatby, aby mu hned otevřeli, až přijde a zatluče na dveře. Blaze těm služebníkům, které pán, až přijde, zastihne bdící" (Lk 12, 35–37). Musíme se tedy opásat, aby, až přijde tažení do pole, nás nezastal nepřipravené a neopásané. Nechť svítí v dobrých skutcích naše světlo a září, aby nás samo přivedlo z noci tohoto života do světla věčného jasu. Starostlivě a bedlivě očekávejme náhlý příchod Páně, aby, když on zaklepe, bděla naše víra a za svou bdělost obdržela od Pána odměnu. Jestliže budou tyto příkazy zachovávány, budeme-li těchto naučení a napomenutí poslušni, pak nás ani ve spánku nepřemůže ďábelský klam; jako ostražití sluhové budeme panovat s Kristem Vládcem.

Přeložil dr. Vojtěch Martinů, vydala dominikánská edice Krystal, Olomouc 1940. Úvod napsala, ukázku vybrala a upravila s. Edita Mendelová OP

Dominikánská teologie modlitby

(dokončení z minulého čísla)

Simon Tugwell OP

Simon Tugwell, nar. 4. 5. 1943, patří mezi význačné řádové historiky. Přednášel na dominikánském učilišti v Oxfordu, později se stal ředitelem Historického ústavu dominikánského řádu. Patří mezi největší znalce dominikánské spirituality a historie řádu v současnosti.

Rozjímavá modlitba

Z toho všeho můžeme dedukovat, že dominikáni velmi pravděpodobně nemínili vytvářet žádnou doktrínu „rozjímavé modlitby" ve smyslu schematických meditací. Pro ně je meditace plně přirozené „uvažování o Bohu". Ale to v žádném případě není považováno za modlitbu. Dominikány užívaná koncepce „rozjímavé modlitby" se zakládá na slovní modlitbě. Jediný rozdíl je v podstatě to, že rozjímavá modlitba se nevyslovuje nahlas a tedy, jak soudí Peraldus, má velkou přednost, protože ji mohou praktikovat i němí lidé.

Na první pohled se zdá, že vzniká rozpor mezi dominikány 14. a 15. století, kteří kladli důraz na rozjímání, a dominikány 16. století, kteří zdůrazňovali slovní modlitbu, třebaže všichni s rozhodností brání tutéž pozici. Základním předpokladem, jenž pochází od Humberta, je to, že veškerá modlitba je modlitbou rozjímavou a pokud se neangažuje mysl, pak to není modlitba; nemá tudíž většího významu, zda je modlitba vyjadřována vyřknutými slovy a gesty těla, či nikoli. Představitelé a zastánci rozjímavé modlitby se jí nezastávají v protikladu ke slovní modlitbě. Pokud ji před něčím hájí, pak před modlitbou bezmyšlenkovitou. Valtanas ve své *Apologii rozjímavé modlitby* přesvědčuje samozřejmě o patřičnosti modlitby „bez vyslovování slov", ale jeho hlavní tezí je to, že křesťané se musí horlivě zabývat modlitbou „jak slovní, tak rozjímavou". Naopak Savonarola, při veškeré své obhajobě rozjímavé modlitby, nabízí – jako jeden ze způsobů, jak uvést v život doporučení časté a krátké modlitby – že „stačí pokleknout a chválit, a potom se vracet ke svým záležitostem", což – jak se zdá – upozorňuje výlučně na tělesný akt modlitby.

Sv. Kateřina, Savonarola a Kajetán nechtějí zdůraznit to, že modlitba beze slov či expresí těla je nějak „lepší", ale že je-li nejdůležitějším prvkem v modlitbě podrobit mysl Bohu, byla by hloupost zbytečně se

zavazovat k určenému množství modliteb nebo hodinek tak, že vyplnění povinností, které jsme si naložili, by škodilo svobodě naší mysli.

V 16. století byl problém v něčem jiném. Různorodost náboženských hnutí se přičinila o vznik přesvědčení, že obyčejné odříkávání modlitby je spíš něčím degenerujícím; veškerý důraz byl kladen na niternost, spontaneitu a nadšení. Navzdory tomu se takoví dominikáni jako Vitoria a Jan od Kříže soustřeďují právě na to, že zdůrazňují hodnotu obyčejného odříkávání modliteb a užívání takových pobožností jako je růženec (jenž byl původně formou slovní modlitby; důraz nebyl kladen na rozjímání – to bylo připojeno až později, ale na odrecitování 150 *Zdrávasů*). Neexistuje příkaz, aby byla naše modlitba vždy naprosto koncentrovaná a nadšená, není podstatné, abychom se ještě k tomu osvobozovali od ustálených forem modlitby. Tyto úvahy objasňují správnou roli rozumu v modlitbě: zásadní je úmysl naší modlitby, koncentrovat pozornost není vždy možné a nadšení a zbožnost nelze předpokládat. Vitoria protestuje proti tomu, co nazývá neporozuměním v širokém měřítku, jako by modlitba byla v první řadě závislá na vůli a byla hlavně otázkou nadšení, a to z toho důvodu, že často jdeme na mši sv. s vážným úmyslem angažovat se při liturgii, ale potom se naše pozornost rozptýlí a úmysl slábne; důležité je však to, že tam stále jsme. Jan od Kříže je právě pro dlouhou liturgii, poněvadž nám dává šanci postupně do ní pronikat, dokonce i pokud v ní subjektivně nikdy nebudeme příliš angažováni. V takovém případě ji obvyklým způsobem odsloužit je autentickým aktem chvály, jestliže k tomu na počátku přistupujeme s dobrým úmyslem. Podobně máme-li tvůrčí nadšení, nesmíme podceňovat obyčejné odříkávání modliteb.

Doba modliteb

Představitelé „rozjímavé modlitby" v onom – jak si myslím – nedominikánském pojetí pravidelných schematických meditací obvykle naléhají, aby se tato modlitba praktikovala denně v určeném čase a trvání, a dominikáni jako Rajmund Devas si mysleli, že je to tak pro dominikány dobré, a proto říkali, že do tradice řádu právě taková pravidelnost modlitby patří. A proto máme stále ve svých konstitucích povinnost rozjímání půl hodiny denně, pokud možno společně (LCO 66; II). Přesto až do generální kapituly v roce 1505 neexistoval v řádové řeholi striktně právní předpis o trvání osobní modlitby bratří. Do roku 1574 pak není zmínka o rozjímání a dokonce není tehdy opodstatněné připustit, že se tomuto zápisu rozumělo jinak než to chápal Kajetán. V roce 1647 nacházíme první vypracovaný spis o tom, co se chápe rozjímavou modlitbou a tře-

baže je citován Kajetán, tak právě tento záznam dává pravděpodobně počátek chápání rozjímavé modlitby v podobě meditace, avšak jistě ne ve smyslu formálním. Do roku 1670 zřejmě neznamená *oratio* uspořádanou meditaci (tzn. s body čtenými na počátku cvičení). Ale zase do roku 1650 nenacházíme žádné upozornění o kontrole, zda bratři nekončili s modlitbou předčasně. Do té doby byl právní zápis pouze v konstitucích mnišek, např. Konstituce San Sisto předpokládají, že mnišky budou bdít hodinu po kompletáři; avšak určený čas pro modlitbu neexistoval.

Mezi bratry, třebaže doporučení neexistuje, panoval prostě zvyk, jenž začal být časem považován za závazný, a sice po ranních modlitbách a po kompletáři strávit nějaký čas osobní modlitbou, ale opět není určený čas, ani žádné ovlivňování ve smyslu nějakého formálního druhu meditace. Tato praxe byla přejata od benediktinů, jak to dokázal Paul Philippe v důležitém článku, kde shromáždil všechna svědectví, týkající se dřívějších století.

Kromě toho však zaráží skutečnost, že v rozporu s mnoha dnešními náboženskými knihami, se dominikánští spisovatelé vůbec nezmiňují o tom, že pevný čas modlitby chápou jako její důležitý prvek; kromě toho – nakolik je to možné zjistit – v programu reformy spojené s Rajmundem z Kapuy a Janem Dominikem neexistoval žádný bod, jenž by poukazoval na jakýkoli pořádek modlitby.

To, co nacházíme v *Prvotních konstitucích*, nabízí spíš opačný přístup: novicové jsou instruováni, aby stále něco četli nebo o něčem uvažovali, ať jsou kdekoli, ve dne i v noci. A všichni bratři jsou pobízeni k tomu, aby vždy hovořili s Bohem nebo o Bohu (pravidlo, pocházející od samotného sv. Dominika a kromě toho od sv. Štěpána z Grandmont). Tam, kde většina současných spisovatelů zdůrazňuje důležitost „nalézt" čas na modlitbu a rozjímání, dominikáni se spíš zabývají „využitím" času. Je zajímavé, že se Columba Ryan vypořádal s problémy, jež mají ti lidé, kteří tvrdí, že jsou „příliš zaneprázdněni, než aby se mohli modlit", a to tím způsobem, že říká, že oni chápou modlitbu jako cvičení, na něž je třeba vyšetřit čas navíc, ale tak tomu není.

Když se dominikáni ve středověku ptali, kdy se máme modlit, zněla jejich odpověď musíme se modlit stále. A když se nemůžeme modlit doslova pořád, musíme se modlit aspoň velmi často, aby upřímná modlitba spojovala vše, co děláme. Peraldus si myslí, že se musíme modlit, když se pouštíme do nějaké práce, když ji končíme, když se děje něco příjemného, když se objevuje něco znepokojivého... Fakticky stále. Sv. Tomáš nabídl teoretičtější přístup, jenž později přijali sv. Kateřina a Savona-

rola; modlíme se tím, že jsme ustavičně ve stavu svaté touhy a to dává všemu, co děláme, určitou hodnotu modlitby. Sv. Tomáš i Peraldus, které následuje sv. Kateřina, rovněž uvádějí text z *Glosy*, aby ukázali, že pokud budeme svou práci konat dobře, naše modlitba nebude přerušena. To je tedy modlitební postoj, jenž se uskutečňuje, když se opravdu chceme modlit.

Neexistuje speciální odpověď na otázku, kolik času musíme strávit skutečnou modlitbou. Sv. Tomáš i Savonarola však varovali před jejím prodlužováním. Oba zdůrazňují starou mnišskou zásadu, kterou odkázal sv. Augustin, o časté a krátké modlitbě. Sv. Tomáš nás ujišťuje, že pokud nemáme nic jiného na práci, pak se nemusíme omezovat na krátkou modlitbu, ale můžeme se modlit, jak dlouho chceme; když však dosahujeme stavu, v němž nejsme s to se modlit bez omrzelosti, *sine taedio*, musíme přestat. Savonarola jde ještě dál a říká, že by bylo škodlivé se modlit, začínáme-li ztrácet zájem, poněvadž pokud v modlitbě budeme pokračovat, nejen že neprobudíme nadšení, ale přímo je uhasíme a skončí to na tom, že určitě poběžíme vyhledat nějaké světské potěšení v touze navrátit si radost. Místo abychom se nutili prodlužovat modlitbu, musíme se – podobně jako při ostatních činnostech – modlit tak dlouho, jak chceme, a potom se vrátit k nějaké jiné dobré práci.

Jan od Kříže kromě svého souhlasu s dlouhými liturgickými bohoslužbami rovněž tvrdí, že určený čas osobní modlitby nebo praktikování nějaké mimoliturgické formy modlitby nejsou dokonce ani v řeholním životě jeho podstatnou částí. Realisticky si všímá, že někteří lidé nejsou v tomto směru uschopněni, což neumenšuje hodnotu jejich života.

Esbarroja říká velmi skromně, že všichni křesťané si musí vypěstovat návyk odříkat nějaké dobré modlitby „i pokud je to jen jeden *Zdrávas* denně", a to vypovídá, že modlit se za každou cenu nepovažoval za nutný atribut. Odtud je už jen jeden krok k mínění, jež je připisováno Alonsovi de Avendano: „Na co je laikovi modlitba? Dej almužnu, to je evangelium a modlitbu nech na řeholníkovi", anebo komentář Melchiora Cano: „Krejčí musí být dobrými krejčími, ševci musí být dobrými ševci: kontemplace není jejich věc".

Modlitba a dokonalost

Tato polemická zneužívání nás vedou k přesvědčení, velmi charakteristickému pro dominikány, že modlitba není hlavním kritériem spirituality. Na rozdíl od stoupenců usebrání a rozjímavé modlitby kladli španělští dominikáni v 17. století důraz sobě vlastní na význam všech ctnos-

tí. Pokud má modlitba zvláštní hodnotu, pak proto, že všechny ctnosti musí být získány od Boha a je tedy důležité se o ně modlit. Nicméně sama modlitba, jako zvláštní ctnost, nehraje hlavní roli. Nejdůležitější je láska a ani modlitba, ani kontemplace ji nemohou nahradit. Jan od Kříže je zřejmě znepokojen tím, že nový pohled na zbožnost a soustředění povede k poklesu významu ostatních ctností, ale především lásky, tudíž trvá na tom, že být znalý vnitřní modlitby není mírou dokonalosti života.

Pro toto řešení se vyslovuje dlouhá dominikánská tradice. Třebaže sv. Tomáš považuje kontemplaci samu o sobě za vyšší než ostatní pozemské činnosti, soudí, že život, jenž spojuje kontemplaci s činnou láskou, např. s životem kazatele a učitele, převyšuje život čistě kontemplativní. V kázání o Marii a Martě Mistr Eckhart obrací konvenční alegorické chápání tohoto příběhu a říká, že Marta je typem dospělého křesťana právě proto, že její život je mnohem vyváženější. Ukazuje Martu znepokojenou tím, že Marie prostě ulpívá ve své zbožnosti, místo aby se učila, co doopravdy znamená sjednotit se s Bohem ve všech oblastech života. Jan Dominik při veškerém svém naléhání na prvenství kontemplace odmítá postoj kontemplativního života, v němž není místo na pozemská díla lásky. Říká, že pokud vše, co děláš, slouží tvému vlastnímu komfortu, pak nevedeš vůbec žádný život; odhoď tedy kontemplativní život, neboť ti chybí láska, která je „životem" všech ostatních ctností. U Humberta nacházíme podobný princip, jenž se vztahuje zvlášť na kazatele; existuje pokušení, že kazatel bude chtít strávit celý svůj život modlitbou a kontemplací, on však musí klást kázání nad všechna ostatní duchovní cvičení.

Je překvapivé to, že bl. Jordán Saský mohl říci s určitou bolestí, ale bez stínu tragiky: „Skoro nikdy se nemodlím". Samozřejmě si nemyslel, že toto vyznání ho vyřadí ze hry o zbožnost.

Co je tedy modlitba?

V *The Craft of Prayer* říká Vincent McNabb, že prosebná modlitba „je absolutně základní modlitbou, bez níž by všechny ostatní byly téměř rouháním". Ani zde nelze pochybovat, že když dominikáni píší o modlitbě, myslí vždycky především na prosbu, ledaže velmi zřetelně konstatují, že hovoří o nějakém jiném druhu modlitby. Zdá se, že třeba Carranza je v této věci typický dominikán, když popisuje modlitbu následovně:

Důvěrný rozhovor s Bohem... prohovoření všech svých záležitostí s Ním, bez ohledu na to, zda jsou vznešené nebo přízemní, nebeské či pozemské, zda se týkají duše nebo těla, velké či malé; modlitba znamená

otevřít Mu své srdce a zcela se před Ním vylít a nenechávat nic skrytého; znamená to hovořit s Ním o své práci, o svých hříších, přáních i všem ostatním, o všem, co máš v duši; a odpočíváš u Něho jako přítel v přítomnosti přítele.

Jsou to snad příliš plamenná slova na to, aby byla v souladu s většinou dominikánů, ale předpoklad je typický. Je možné pochopit, proč se dominikánští spisovatelé vůbec netrápí roztržitostmi nebo prázdnotou; hovoříš s Bohem o všem, co se tě týká a když ztrácíš zájem o rozhovor s Ním, ustáváš a děláš něco jiného. Modlitba vyrůstá bezprostředně ze života a jako taková je aktem chvály, pokud je vyslovována ve světle opravdové víry, poněvadž postavit se před Boha v prosebném postoji s sebou musí přinášet připravenost podvolit všechny své záměry Jeho vůli. Jak říká sv. Tomáš, Bohu se obětuje vlastní projektující rozum. Od chvíle, kdy se ve veškerém duchovním cvičení předpokládá existence lásky, pak habituální vydanost našeho projektujícího rozumu Bohu s celou určitostí zrodí jednotu naší vůle s Boží. Je tedy značně pravděpodobné, že velmi prostá prosebná modlitba nás nepozorovaně dovede k touze po Bohu přede vším ostatním a že tedy budeme prosit Boha o Něho samého neodbytněji, než o jakákoli ostatní dobrodiní. Ale to není žádný pokrok v modlitbě, jako spíš pokrok v životě, který se samozřejmě v modlitbě zrcadlí. Z toho vyplývající modlitba je přesně táž, jako každá jiná a je svým způsobem stejně obyčejným a spontánním zaměstnáním.

Pro kazatele je samozřejmě důležité pamatovat i na to, že modlitba za ostatní lidi je podstatnou částí jeho apoštolátu, a proto není nic zvláštního, že u dominikánských spisovatelů objevujeme plynulý přechod od prosby k přímluvě.

Tak vstupujeme do celé Boží vůle obnovit Jeho svět, abychom pracovali na spáse všech lidí; vstupujeme do celého tajemství naší role v realizaci Božích záměrů. Ale třebaže to vše je tajemné, dokonce mystické, vyjadřuje se to způsobem velmi praktickým a realistickým.

Shrnuji závěrečným citátem z Columby Ryana:

Jsem zvědav, jak praktickou věcí je pro tebe modlitba. Praktickou, to znamená využívanou při práci. Existují totiž dva způsoby činnosti. Buď něco děláme sami, anebo si někoho bereme na pomoc. Když se modlíme, prosíme Boha, aby nám pomohl. Je to tedy opravdu praktická věc. Záleží nám na tom, abychom něco vykonali.

Převzato z časopisu „W drodze" 11(279) 1996. Přeložila Terezie Eisnerová OP.

Karel IV. a dominikáni

Angelik Fišer OP

Angelik František Fišer OP, nar. 4. 2. 1926 v Lysé nad Labem, zemřel 1. 2. 1983, vyplnil svůj život muzejní prací a památkovou činností na různých místech severních Čech. Na sklonku 60. let se aktivně zapojil do trampského hnutí. V r. 1968 byl v dominikánském klášteře ve Vídni vysvěcen na kněze. V lednu 1969 se vrátil a usadil se trvale v hájence na Jedlové, kam se nadále sjížděli jeho přátelé. V říjnu 1974 byl zatčen a odsouzen pro „maření státního dozoru nad církvemi". Byl propuštěn na základě amnestie v květnu 1975 a pracoval na ekumenickém překladu bible (žalmy). Výsledkem jeho hlubokých znalostí jazykových, uměleckohistorických, církevních dějin (zvláště jej přitahovala kontroverzní doba české reformace), schopností vcítit se do ducha doby i ojedinělých vědomostí z oblasti hagiografie a ikonografie a v neposlední řadě jeho hluboké víry a lásky k rodné zemi je jeho největší práce „Karlštejn", z níž vybíráme následující text, ukazující výrazný dominikánský vliv na karlštejnskou ikonografii.

Triptych Theodorikův s Trpitelem a Andělským poselstvím ženám u hrobu a triptych Tomáše z Modeny s dominikánskou Madonou a svatými Václavem a Palmácem, umístěné pod hlavním obrazem Ukřižování, který měří asi 238 x 176 cm, rozčleňují sobě vymezenou plochu do šesti úzkých polí, jež svým drobnějším formátem zhruba 78 x 50 cm podivně kontrastují s monumentálními širokými formáty asi 115 x 95 cm většiny desek. Dále vzbuzuje podiv, že druhá část karlštejnského titulu, tj. *oněch Znamení,* vyjádřená motivem Krista Trpitele, je znázorněna pouze polofigurou na jedné z šesti malých desek, přestože se právě tento motiv stal obecně přijatým zobrazením karlštejnského zasvěcení, protože srozumitelně poukazoval na relikvie Kristova umučení. Tím více pak zaráží, že kolem Trpitele nejsou, zřejmě pro nedostatek místa při tak malém formátu desky, malířsky zdůrazněna tato *Arma Christi*, přechovávaná v zemském kříži ve výklenku gazofylácia a představující vlastní zdroj a centrum veškeré karlštejnské ikonografie. K tomu přistupuje snad ojedinělý úkaz, že protějškem obrazu Jana Křtitele (tabule č. 4) je tabule svaté Anny (5). Důvodem všech těchto podiv vzbuzujících jevů je zřejmě dodatečné zařazení triptychu Tomáše z Modeny do původního ikonografického schématu oltářní stěny, v němž bylo počítáno pro celou plochu mezi gazofyláciem a obrazem Ukřižování s jedinou mohutnou tabulí víceméně celé figury Krista Trpitele s nástroji umučení a patrně též situovaného v prázdném hrobě mezi výjevem Andělského poselství třem Mariím.

V tomto původním návrhu pak měla být Madona znázorněna polofigurou bez Ježíška na dalším nejčestnějším místě (č. 4) po pravé straně Ukřižování a jejím protějškem měl být Jan Křtitel (na místě č. 5); toto schéma by odpovídalo obvyklému rozmístění figur Panny Marie a Kristova křtitele na výjevech Posledního soudu a podobných, jak spatřujeme např. na mozaice svatovítské Zlaté brány (Deesis).

Do plánované velké tabule Trpitele s nástroji umučení měly být zřejmě zasazeny některé relikvie odpovídající nástrojům; takové tři relikvie odevzdal roku 1780 profesor Ehemant spolu s ostatky čtyř světců svatovítskému kostelu; Ehemant uvádí, že většina (!) ostatků byla vložena do obrazů samých nebo alespoň (!) do jejich rámů, ačkoli se každý může snadno přesvědčit, že drtivá většina ostatkových jímek je vyhloubena v rámech. Protože o ostatcích čtyř světců jsme se přesvědčili, že tvarem odpovídají ostatkovým jímkám v tabulích příslušných světců, byly „přímo v obrazech", ať už v jedné nebo více tabulích, nalezeny nejspíše ony tři ostatky pašijové. Jsou to především dvě do tvaru rovnoramenného kříže přeložené štěpinky z dřeva kříže rozm. 58 x 55 x 5 mm silné 2 až 3 mm, dále plochý a nepravidelný kotouček z houby Páně průměru asi 20 mm, přičemž tvar a vzhled tohoto ostatku nenasvědčují, že by byl oddělen od relikvie, která se nachází v zemském kříži, a konečně asi 40 mm dlouhé stéblo rákosu z třtiny Páně, uložené ve zlatém podélném pouzdérku rozm. asi 63 x 16 mm půlkruhovitého průřezu, ze stran šikmo uzavřeném. Bez speciálního průzkumu v úvahu přicházejících tří dílů Theodorikova triptychu, případně též tabule Ukřižování, nelze zodpovědět otázku, v které z tabulí a zda na jejich rubu nebo líci ony tři ostatky Ehemant našel. V mělké obdélné jímce, vyhloubené přímo do malby Trpitelovy tumby (č. 2a) pro krycí křišťálovou destičku, se nenachází žádná další zahloubenina; zde tedy byla uložena nějaká textilie, nejspíše ze sudária nebo sindonu Páně, jejichž existenci lze mezi svatovítskými ostatky doložit. Na dně trojúhelné jímky pro křišťál v dolním rámu tabule Tří Marií je uprostřed nepatrná jamka; byl zde tedy asi malý ostatek kosti jedné z Marií, známé ze seznamu svatovítských relikvií. Jiné jímky nebo jejich stopy ze své lícní strany nevykazuje. Tabule Ukřižování nějaké ostatky nepochybně rovněž obsahovala, avšak po restaurátorských zásazích, prováděných již od sklonku 18. století, kdy byl ve Vídni i pozměněn původní pětiúhelný formát obrazu na obdélný, nelze o umístění a počtu ostatkových jímek v této tabuli nic určitého až do provedení průzkumu říci.

Celkový účin oltářní stěny by byl při bohužel nedodrženém původním návrhu uspořádání jednotnější a výraznější a ikonograficky pádnější a srozumitelnější. Při tomto původním záměru bylo pochopitelně odlišným způsobem plánováno i rozmístění tabulí zemských patronů a tudíž i dalších tabulí. Svědectvím o jiné struktuře rozmístění světeckých tabulí, než jak bylo po-

sléze uskutečněno, jsou některé nápisy a značky na omítkách pod tabulemi. Změna, která v původním rozvrhu oltářní stěny nastala zařazením triptychu s dominikánskou Madonou, vyvolala potřebu rozdělit zbývající plochu do obdobných tří polí a směstnat do nich obsah původně zamýšlené velké tabule; stalo se tak ovšem s vypuštěním nástrojů umučení. Ikonograficky velmi závažný motiv Andělského poselství ženám, který je úvodním článkem skupiny Heroldů ukřižovaného Soudce, měl být nepochybně znázorněn již i na původně plánované desce. Triptychem bylo vyobrazení Panny Marie zařazeno do osy oltářní stěny; na místo pro mariánský obraz původně určené byl dosazen Jan Křtitel a za jeho protějšek zvolena svatá Anna samotřetí. Pro osazení v oltářní stěně poněkud násilně přizpůsobený triptych Tomáše z Modeny je jediným malířským artefaktem pocházejícím z jiné dílny než veškerá ostatní výzdoba kaple. Byl zhotoven nejspíše roku 1357 pro soukromou oratoř při ložnici Karla IV. v císařském paláci. V krátké době několika málo let si císař krásně provedené dílo, představující líbeznou Ochránkyni dominikánského řádu, hlavního zemského patrona Václava i speciálního patrona karlštejnského Palmáce, oblíbil zřejmě do té míry, že jej posléze neváhal začlenit do čela výzdoby hlavní královské kaple; přispěla k tomu zajisté okolnost, že tímto způsobem mohli být světci Václav a Palmác umístěni co nejčestněji. Hlavní pohnutkou tohoto rozhodnutí však byla nejspíše oficiální i niterná potřeba vyjádřit přiměřeným způsobem vděk a uznání dominikánskému řádu za podstatnou pomoc při zřizování pražské univerzity (podobně zařazení obrazu Tomáše Akvinského do cyklu litanie) a snaha zajistit si v tomto spolupráci bratří kazatelů i v budoucnu.

O triptychu Tomáše z Modeny nedávno zevrubně pojednala O. Pujmanová. Podrobně se zabývala i motivem bílého psíka na obraze Madony ve středním poli triptychu, dokládajíc, že pes jako symbol dominikánského řádu bratří kazatelů se objevuje v italské malbě už ve 14. století. Vztah Karla IV. k bratřím kazatelům byl dán především zájmem o zajištění profesorů z řádu dominikánů pro pražskou univerzitu. M. D. Jakubička ve svém nepochybně fundovaném článku, který však postrádá odkazy na prameny, uvádí, že řádová kapitula, konaná v Bologni roku 1347, zřizuje na Karlovu žádost v pražském konventě řádové studium generale, jehož mistři a lektoři se stávají jedněmi z prvních profesorů následujícího roku založené pražské univerzity, pro niž konají přednášky přímo ve svém svatoklimentském klášteře. S generálem řádu mistrem Šimonem Lingonským se Karel stýkal i v záležitostech diplomatických a nazývá ho svým rádcem a tajemníkem. Jeho účast si vyžádal i pro svou římskou korunovaci; odtud ho Šimon doprovází až do Prahy. Na podzim 1358 jedná v Praze opět a následujícího roku v Praze předsedá slavné generální řádové kapitule, svolané do Prahy na Karlovu žádost. Oba přátelé se setkávají v Praze ještě roku 1363 a roku 1365 se scházejí v Avig-

nonu. Potud Jakubička. Je nasnadě, že Karel se řádu za služby univerzitě odvděčoval, ale podařilo se nám zjistit pouze tolik, že v letech 1355 a 1359 vydává dominikánům v říši jakési ochranné listy. O vztazích mezi císařem a dominikány by bylo žádoucno vědět víc, avšak ve světle těchto kusých informací začíná triptych sám promlouvat o některých dalších okolnostech svého vzniku. Vyslovili jsme tezi, že objednatelem obou karlštejnských polyptychů byl císař, neboť obě dílka byla předem určena do dvou konkrétních prostorů v císařském paláci. Podle objednávky měl triptych představovat Madonu mezi světci Václavem a Palmácem. Nepodobá se však pravdě, že by císař při objednávce obrazu pro své nejintimnější karlštejnské soukromí vydal dispozice, která by se prostředí, pro něž byl triptych objednán, v podstatě netýkala anebo že by takový motiv do obrazu začlenil o své újmě malíř. I tomu, kdo by o poslání a lokalizaci triptychu nic bližšího netušil, by se musel dominikánský psík jevit mezi postavami patronů země a hradu jako cizorodý prvek a kladl by si otázku, kde se tu vzal. Kdyby si císař přál vyjádřit nějakým obrazem svůj vztah k řádu bratří kazatelů, patrně by takový záměr uskutečnil spíše objednávkou speciálně zaměřeného triptychu, znázorňujícího vedle Madony s psíkem světce Dominika a Tomáše Akvinského, na něhož kladl takový důraz. Císař zřejmě svá přání ohledně způsobu znázornění Madony se světci Václavem a Palmácem nijak přesněji nevymezil, nýbrž polyptychy objednal od Tomáše z Modeny prostřednictvím dominikánů, kteří měli tak jako každý žebravý řád neustálé spojení s řádovým ústředím v Římě. Pouzí zprostředkovatelé objednávky by si ovšem nedovolili zasáhnout do císařské zakázky tímto způsobem. Nejspíše objednali oba polyptychy pro císaře na náklad řádu a věnovali mu je pak darem; za této okolnosti byl pak takový drobný dárcovský podpis, zastupující věnování, přijatelný a vhodný. Nemůžeme říci, byl-li inspirátorem tohoto věnování Šimon Lingonský, lze však vyloučit, že by o takovém počinu nebyl předem informován; dar byl zajisté podán jeho jménem.

Madona drží oběma rukama v náručí polonahého Ježíška, který má na krku zavěšenu větévku mořského korálu; přívěsky nebo šňůrky červené barvy bývaly dětem dávány z důvodů apotropaických, takže tato rekvizita nepřekračuje rámec lidového žánru. Zajímá nás především motiv bílého psíka a jeho význam. Dominikány, „psy Páně" symbolizující pes bývá černobílý ve shodě s barvami dominikánského hábitu; O. Pujmanová však uvádí na citovaném místě i příklad psíka bílého. Dominikáni se totiž v klášteře pohybují většinou pouze v oděvu bílém, černou kápi a černou kuklu nosívají jen na veřejnosti a v zimě. Bílý psík velikosti dlaně je zde tedy skutečně symbolem řádu kazatelů, neboť přiléhavější výklad se nenabízí. Madona jej přidržuje levicí u Ježíškova boku; psíkovy nožky a zpět otočená hlava vyjadřující pohyb a ostražitost, tělo je připraveno ke skoku. Za takových okolností

pes zpravidla štěká, kteroužto činnost hodnotí bible pozitivně, neboť vůdcům Izraele vytýká, že jsou *„psové němí, kteří nedovedou štěkat"* (Izaiáš 56,10). V daném okamžiku ovšem psíček vyplazuje jazyk; Ježíšek mu přidržuje přední tlapku a jednoznačným gestem pravé ruky ukazuje Matce, že je s chováním čilého psíka spokojen. Ukazující prst směřuje přímo do psíkovy otevřené tlamy, takže se až dotýká jeho vyplazeného jazyka, nástroje a symbolu mluvy, psíkův štěkot, symbolizující kazatelskou, vysokoškolskou a nad čistotou víry bdící inkvizitorskou činnost řádu, dochází tímto gestem uznání a pochvaly, s níž se samozřejmě pojí přání, aby ve svém štěkotu nepolevoval. Zásadní význam má výmluvný pohled Dítěte do Matčiných očí, jímž Kristus vyjadřuje jakousi výzvu, dotvrzovanou gestem na psa ukazující ručky; laskavý výraz Matčin, plný porozumění a zájmu, přislibuje, že výzva bude splněna: Ježíšova Matka vezme snaživého psíka na přání svého Syna do zvláštní ochrany. Smysl tohoto výjevu odpovídá pasáži z prvního prologu ke sbírce dominikánských legend, nazvané *Vitae fratrum*, obecně rozšířené od druhé poloviny 13. století po celém kazatelském řádě i mimo řád: *„Královna nebes, Paní naše Maria, nám bude nápomocna, jelikož je z příkazu svého Syna spjata s kazatelským řádem a bude družkou bratří kazatelů, dokud se nenaplní počet vyvolených. Praví totiž Rut, jíž je míněna nepochybně Panna Maria: Přikázal mi* (doplň: Syn můj) *, abych se držela jeho ženců - to jest bratří kazatelů - tak dlouho, dokud nebude požato všechno obilí, to jest dokud nebudou věřící sklizeni* (do stodol věčných)" *(Vitae fratrum* s. 2: „... regina coeli, Domina nostra Maria nobis praestante auxilium, quae de mandato Filii sui vincta est Praedicatoribus et facta est socia Praedicatorum, donec impleatur numerus electorum. Ait enim Ruth (2,21) - haud dubium quod Virgio Maria: Praecepit mihi - supple: Filius meus -, ut tamdiu messoribus eius - scilicet Praedicatoribus - iungerer, quamdiu omnes segetes meterentur, id est colligerentur fideles.") Pro Karlštejn příznačný eschatologický motiv tedy zaznívá i zde. Maria, Nevěsta Ducha svatého, zasnoubená s Kristovým božstvím i lidstvím, má na rukou dva prsteny; její trvalé sepětí s kazatelským řádem má asi vyjádřit na jejím pravém ukazováčku na šňůrce zavěšený třetí prsten, přichystaný již zřejmě pro dominikánský řád, symbolizovaný psíkem.

Jestliže však obsahem symboliky císaři věnovaného obrazu bylo zbožné přání, aby řád požíval zvláštní nebeské ochrany, bylo tímto darem zároveň vyjádřeno, že se řád odporoučí též do ochrany a přízně císařského příjemce daru. Co se týče skutečné ochrany řádu císařem, víme alespoň o oněch dvou zmíněných ochranných listech z let 1355 a 1359. Odpověď symbolická, přislibující císařskou přízeň provždy, byla dána při vhodné příležitosti po několika letech před zraky celé evropské vzdělané společnosti gestem hodným císaře a krále: darovaný triptych, znázorňující ve středním poli *Ochránkyni bratří kazatelů*, je pojat do čela výzdoby nové královské kaple, o níž současník do-

svědčuje, že *není po celém širém světě kaple tak vzácného díla.* Umístění triptychu s dominikánskou Madonou na tak čestném místě je trvalou připomínkou společného zájmu Karlova a bratří kazatelů o rozvoj mladé pražské univerzity.

Výsadní umístění Ochránkyně bratří kazatelů a zařazení obrazu dominikánského teologa a filosofa Tomáše Akvinského (č. 30) na čestné místo v presbytáři je možno připsat jedině osobnímu zájmu a přímému rozhodnutí císařovu, zatímco jiné dva méně výrazné dominikánské motivy, které rovněž vybočují z kontexu domácí pražské litanie, ukazují spíše na přítomnost ikonologického poradce z řad členů dominikánského řádu, možná rodem Francouze anebo ve Francii na řadových učilištích školeného. Pražské liturgii zcela neznámému, v pražských martyrologiích nezmiňovanému a v českém umění nezobrazovanému rouenskému biskupu Romanovi (č. 28) věnovaná karlštejnská tabule představuje oblíbeného jihofrancouzského světce. Máří Magdaléna (č. 85) byla světicí v celé církvi velmi uctívanou, avšak pro vyzdvižení jejího významu nástěnnými malbami na okenním záklenku a skupinou světců na tabulích, již jsme nazvali Družinou Máří Magdalské (č. 83-86), lze hledat důvod nejen v obecné oblibě a úctě, ale i ve skutečnosti, že byla u bratří kazatelů uctívána jako patronka řádu: dominikánskému vlivu zde nasvědčuje i obraz svatého Maxima (č. 84), světce, který v Čechách nepožíval kultu, zatímco jemu zasvěcený velkolepý klášter v jihofrancouzské lokalitě Saint Maximin dosud náleží k největším konventům kazatelského řádu. Dominikánské vlivy na karlštejnskou ikonografii jsou tedy výrazné.

František Fišer: Karlštejn, Karmelitánské nakl., Kostelní Vydří 1996. Výňatek z rukopisu byl uveřejněn v Salve IV., 4/1994.

Recenze

Rolf Rendtorff: Hebrejská bible a dějiny

Vyšehrad, Praha 1996

Kniha německého biblisty starozákoníka může být chápána jako klasický úvod pro studium Starého zákona. Autor je věrný názvu svého díla a snaží se nám v duchu zásady „Sitz im Leben" rekonstruovat dějiny biblického textu. Aby mohla tato kniha splnit roli učebnice pro teologické fakulty, chybí jí biblicko-teologický rozměr, a to především v prorockých knihách. Konkrétně u proroka Izajáše mizí profetický ráz této knihy. Svitek o Imanuelovi a rovněž tak 4 písně o Jahvově služebníkovi jsou chápány v rámci liberální exegeze. Také otázka vzniku kánonu starozákonních knih je předkládána apodikticky v rámci

konfesního chápání biblického kánonu Starého zákona. Autor nekompromisně stojí na klasickém protestantském stanovisku.

Reinhart Hummel: Reinkarnace (Víra v převtělování a víra křesťanů)
Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1997

Velice užitečná a aktuální studie, která se snaží přiblížit čtenáři otázku reinkarnace a to, jak ji chápe hinduismus, buddhismus, spiritismus (Allan Kardec), rovněž tak pojetí reinkarnace u antroposofů (Rudolf Steiner). Poslední kapitola pojednává o reinkarnaci z hlediska křesťanského postoje. Čtenář se s vděčností seznámí s touto knihou, která se snaží uceleným způsobem kriticky zhodnotit fenomén rozšířené víry v reinkarnaci se zmatečným chápáním východních náboženství. Autor, sám evangelický teolog, odmítá reinkarnaci vzhledem k biblické zvěsti a k jedinečnosti pojetí lidského života.

Simone Weilová: Dobro, mez a rovnováha (Výbor ze Sešitů)
Váhy, Mladá fronta 1996

V této publikaci se seznamujeme s částí zápisků Simony Weilové, výrazné postavy francouzského kulturně-náboženského života v první polovině našeho století. V našem prostředí nás s ní seznámil především básník Jan Zahradníček. Tato francouzská intelektuálka, pocházející z rodiny židovského lékaře a vyrůstající s bratrem, význačným matematikem, studovala především Descartovu filosofii a jako studentka se seznámila s marxismem, především s konkrétními problémy sociální otázky. V době druhé světové války odjíždí do exilu do USA. V těchto výpiscích nám ukazuje svoji cestu k Bohu, který je především krásou a dobrem. Otázka dobra a zla není řešena zjednodušeným způsobem. Bůh je vším, je klíčem k porozumění smyslu života a řádu světa. Mezi duchovní vůdce autorky patřil otec dominikán Perrin, známý u nás překladem knihy Staveniště Evropy. K přátelům autorky patřil známý spisovatel G. Bernanos, jehož dílo bylo z velké části přeloženo i do našeho jazyka.

Ivo Tretera: Nástin dějin evropského myšlení (od Thaleta k Rousseauovi)
Nakladatelství COWI, Praha 1996

Autor sleduje dějiny myšlení od antiky až po 18. století, především chronologickým způsobem, kdy vedle stručných životopisů autorů anotuje díla jednotlivých autorů s poukázáním na význam jejich myšlení pro další období. Tato, můžeme říci encyklopedická příručka, se snaží o pozitivní přístup k jednotlivým autorům a je záslužná především tím, že se pokouší zachytit vedle filosofů i teology v početném zastoupení, což není u českých příruček doposud běžné.

Albert Beneš OP: Principy křesťanské morálky
Krystal OP, Praha 1997

První část z připravovaného třídílného cyklu, který je studijním textem k autorovým přednáškám na TF v Olomouci, podává přehledně a systematicky nejen úvod do problematiky morální teologie, ale i základní principy,

z nichž se vychází při hodnocení lidského jednání: na jedné straně zjevený záměr Stvořitele a na druhé straně svobodná odpověď člověka na toto Boží volání. Definice a klasifikace základních pojmů jsou rozšířeny o učení encykliky Veritatis Splendor a obohaceny o pohledy jiných křesťanských i nekřesťanských směrů.

Martin Buber: Názory
Nakladatelství Franze Kafky, Praha 1996

Překlad díla Martina Bubera z roku 1953 seznamuje našeho čtenáře s klasickou podobou myšlenkového bohatství jednoho z největších židovských myslitelů německého jazyka a velkého znalce klasické literatury. Rovněž tak překladatele bible do německého jazyka. Jde o četbu hlubokou, osvěžující a radostnou.

Otto Hermann Pesch: Druhý vatikánský koncil 1962 - 1965
Vyšehrad, Praha 1996

Kniha německého teologa, profesora na Evangelické teologické fakultě v Hamburgu, kde přednáší katolickou teologii, je psána svižným, často žurnalistickým stylem, a seznamuje čtenáře s průběhem Druhého vatikánského koncilu a s řadou otázek, které souvisí s pokoncilním vývojem v římskokatolické církvi.

Tuto knihu nám doporučuje předmluva kardinála Königa. Tak, jak uvedl K.T., jedná se o knihu instruktivní a poučnou. Přesto bych chtěl upozornit na určité dva aspekty této publikace. Spor, týkající se konstituce Dei verbum, je podán příliš žurnalistickým způsobem. V samotném pracovním prostředí koncilu známý zápas s „nordickou mlhou" probíhal podstatně jinak a opravdu na teologické úrovni. Zde spíše máme ohlas jak ho publikovala tehdejší média.

Interpretace koncilních textů, jak nás s ní autor seznamuje, na základě rozboru profesora Secklera, je poučná, ale v určitém bodě sporná. Vztah teologie k učitelskému úřadu církve není jakýmsi třídním bojem, ale i teolog pracuje v prostředí tradice. Není tedy v jakémsi permanentním napětí ve vztahu k učitelskému úřadu církve. Učitelský úřad církve není pouhou inkvizicí či detektivem, ale součástí živé tradice i teologického vývoje interpretace textu zjevení.

Joseph kardinál Ratzinger: Eschatologie (Smrt a věčný život)
Barrister a Principal, Brno 1996

Publikovaná Eschatologie kardinála Ratzingera je vlastním devátým dílem malé katolické dogmatiky, projektu, který byl realizován koncem sedmdesátých let ve spolupráci Ratzinger a Auer. Překlad této studie je v současné době velice důležitý, neboť nevíra v posmrtný život byla vystřídána různými formami věr či pověr v posmrtný život spolu s reinkarnací. V této dogmatické studii kardinál Ratzinger vážně řeší otázky věčného života, otázky věčné blaženosti, zavržení i katolické nauky o očistci. Ukazuje nám, že víra v očistec nemá svou argumentaci pouze v deuterokanonických knihách. O to více je důležité s touto knihou se seznámit.

Padesát let - Z dějin obnovené university
Vydavatelství UP, Olomouc 1996

Jubilejní publikací prezentuje své padesátileté dějiny obnovená Univerzita Palackého v Olomouci. V předmluvě rektor prof. J. Jařab připomíná čtenáři obnovu Palackého univerzity po roce 1989, kdy opravdu význam této univerzity vzrostl, a to nejen v České republice, ale i v zahraničí.

Jednotliví autoři nám pak představují jednotlivé fakulty. Kapitolu věnovanou CM teologické fakultě napsal dr. Cekota, který připomíná skutečnost zakládající teologické fakulty nejenom při vzniku této univerzity, ale i při její obnově po druhé světové válce. Je vážným konstatováním, že při obnově v r. 1989 se teologická fakulta dostává do zcela opačné situace. Je to jediná fakulta, která musí od píky budovat svůj profesorský sbor, knihovnu, své prostory. Skutečnost, že teologická fakulta vytvářela kontinuitu mezi původní univerzitou a obnovenou univerzitou, je dokládána řadou význačných teologů (prof. A. Musil, prof. F. Col, prof. J. Hejčl, prof. R. Cinek). Zajímavé jsou i statistické tabulky, které nám ukazují, že v současné době na Cyrilometodějské teologické fakultě v Olomouci studuje 745 studentů, to znamená, že olomoucká fakulta je největší teologickou fakultou v České republice.

Nikolaj Berďajev: Sebepoznání
Nadace Arbor Vitae, Praha 1996

V tomto malém autobiografickém dílku prezentuje význačný ruský myslitel (filosof), zčásti i teolog, svůj životopis, ale mohli bychom také říci svůj světový názor, nakolik toto slovo neztratilo zcela na své hodnotě.

Četba tohoto dílka je velice důležitá pro poznání a orientaci v díle tohoto velikána ruské duchovní literatury.

Servais Th. Pinckaers: La Priére Chretiénne (Křesťanská modlitba)
Édition Universitaires Fribourg, Suisse, 1989

Profesor morální teologie, jeden z význačných autorů teologické a spirituální literatury, v této souborné studii seznamuje čtenáře s modlitbou. Modlitbu úzce spojuje s liturgií církve. Proto se zabývá především otázkou liturgické modlitby, ukazuje její kontemplativní rozměr. Rovněž tak nenechává čtenáře na holičkách v otázce prosebné modlitby, kdy si vlastně uvědomujeme, že díky prosebné modlitbě nás Bůh zve ke spolupráci. Při výkladu modlitby Páně „Otčenáš" vidíme, jak tato modlitba vyrůstá z tradice Izraele, z Božího zjevení, Desatera, Ježíšovi „horské řeči", z blahoslavenství. Všímá si tedy především dvou velkých teologů „modlitby Páně", sv. Augustina a sv. Tomáše Akvinského. Pokud nebude kniha přeložena, doporučuji ji frankofonním čtenářům.

OBSAH

Editorial 1

J. Beran – Svatý Vojtěchu, jsi naším vzorem, ... 2

P. Piťha – Desetiletí duchovní obnovy národa před miléniem mučednické smrti sv. Vojtěcha 4

D. Duka OP – Desetiletí 13

R. Černušák OP – Svatý Vojtěch a jeho doba 23

Sv. Cyprián – O jednotě církve 28

S. Tugwell OP – Dominikánská teologie modlitby 34

A. Fišer OP – Karel IV. a dominikáni 40

Recenze 45

SALVE – REVUE PRO TEOLOGII A DUCHOVNÍ ŽIVOT

ROČNÍK 7 (1997)

pro Čs. provincii Řádu bratří kazatelů vydává Krystal OP, s.r.o., Husova 8, Praha 1; vychází čtyřikrát ročně

šéfredaktor: ThLic. Dominik Duka OP
redakční rada: ThLic. Dominik Duka OP (předseda), Radim Černušák OP, Štěpán Filip OP, Hieronym Kaczmarek OP, Terezie Eisnerová OP, Edita Mendelová OP, Pavel Slámečka, Norberta Koulová, Jan Sotoniak
výkonný redaktor: Mirjam Hrudníková OP

redakce: Salve, Husova 8, Praha 1, 110 00
Nevyžádané rukopisy nevracíme. Redakce přijímá příspěvky bez nároku na autorský honorář.

Distribuci pro ČR zajišťuje Knihkupectví f.ú. Zlíchov, Husova 8, 110 00 Praha 1; cena jednoho čísla 25 Kč, roční předplatné včetně poštovného 100 Kč; platí se pošt. poukázkou typu C na adresu distribuce.

sazba: KRYSTAL OP v systému LaTeX **tisk:** Graphic Praha

MK ČR 6783. Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha čj. NP 606/1994 ze dne 29.3.1994.

Kaple Umučení Páně a jeho znamení - Madona s dítětem
(k článku Karel IV. a dominikáni)